

Přítomnost

ROČNÍK XIII

V PRAZE 2. PROSINCE 1936

ZA KČ 2.—

Jak se povedla druhá devalvace E. VYŠKOVSKÝ

Nobelova cena míru OTTO RÁDL

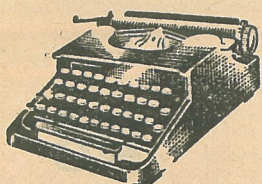
Diktátoři in spe BEDŘICH PILC

Debata o lihovém hospodářství KAREL KUBATA

Po závodních volbách prognosa pro obce

Zkouška pro demokracii ZDENĚK SMETÁČEK

Po udělení ceny míru — Zkouška přátelství — Těžká cesta z autarkie — Zase jeden monopol? — Stráž nebo politická garda? — Příklad, který by měl táhnout
K vývoji studentstva — Slepé pohraničí — Prostě o knihách

NENÍ TO NÁHODA,

že již přes jeden a půl milionu lidí píše na stroji

CORONA

Solidnost a stále zdokonalovaná konstrukce při levné ceně jsou příčinou této rozšířenosti. Pište o prospekt na nový model CORONY STANDARD. — 10 průklepů, lehký úhoz, přemykání v typovém koši. Všechny vymoženosti nejmodernějších i velkých strojů.

GIBIAN a spol., PRAHA II, Štěpánská 32. Tel. 35151-53

Již po
DVOU STÉ

ve Švandově
divadle

19²⁷_{VI.} 36 - 19²_{XII.} 36

Jára Kohout

V BRATISLAVĚ Laurinská 22, telefon 1128
V BRNĚ K. VÁGNER, Česká 16.

KLUB PŘÍTOMNOST

sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debatní večery ve středu v 19.30 hod.

Referují: 2. XII. Maurice Schuhmann,

býv. dopisovatel Havasovy kanceláře
v Londýně, a Edgar P. Young, anglický
politik a publicista:

La collaboration franco-anglaise dans
la politique extérieure.

9. XII. Ministr Ervin Zajíček:

Der sudetendeutsche Aktivismus, seine
Grundlagen und seine Grenzen.

16. XII. Prof. dr. Frant. Weyr:

Svoboda vědeckého badání a vysoko-
školská autonomie.

Klubovní večer Přítomnosti byl 25. XI. 1936 zahájen za obvyklého širokého zájmu obecnstva přednáškou Johanna Ursidila o švýcarské demokracii a Československu. Přednášející poukázal na základ švýcarské demokracie, na neutralitu a vyloučil její vznik za účasti všech národních skupin a složek. Základem čl. demokracie byl princip sebeurčení a neutralita zůstala jejím ideálem. Na význam Švýcarska v dějinách poukázal již Victor Hugo, který vyřkl historickou větu: La Suisse aura dans l'histoire le dernier mot. I Švýcarsko bylo zasáhuto důsledky světové krise, jak to dokazuje pokles cizineckého ruchu — a to mírou přímo katastrofální — a číslce nezaměstnanosti: 100.000. Při tom dostává se Švýcarsko do zájmové sféry dvou autoritativních ideologií a ač se se strany obyvatelestva jeví vůči novým směrům nedůvěra, přece by byla tato propaganda s to dotknouti se tradičních forem a životních zájmů švýcarského politického a národního života. Pěstování švýcarského dialektu v beletrii není pro to nahodilým zjevem, ale vědomě organizovaným obranným projevem švýcarské svéráznosti a samobytnosti. Má to být znamením pro-

testu proti pokládání Švýcarska za „terra italiana“ nebo „deutscher Besitzstand“. Staví se tu na obranu švýcarský individualism proti formám propagandy autoritativních režimů. Zajímavým ukazem švýcar. politického života jest t. zv. „Jungliberale Bewegung“, politické souručenství dělníků, zemědělců a měšťanů, které se pokouší o obnovení liberalismu v reformovaném rouše na území Švýcarska. Švýcarsko jest i dnes morální velmocí a existence svobody jest jejím nej-cennějším pokladem. Ač Švýcarsko jest typem decentralizované státní formy, přece jeví se i tu potřeba unifikace a to jak v oboru státní správy, tak i na poli trestního práva. Různost práv může působiti destruktivně v občanstvu. Joh. Ursidil ukončil přednášku velmi zajímavým návrhem. Ve Švýcarsku se zavádí t. zv. „Deutsches Jahr“ nebo „Welsches Jahr“, t. j. němeccí studenti studují za finanční subvence státní na italské vysoké škole a opačně italští na německé. Tato instituce má za účel sblížitvati a obeznamovati obě národnosti a vyhlazovati mezi nimi diference. Přednášející navrhl, aby tato myšlenka byla propagována v modifikované formě také v ČSR.

OBSAH 47. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: F. PEROUTKA: Sborník k oslavám Máchovým. — Oč dnes jde německému aktivismu. — GUSTAV WINTER: Jak došlo k občanské válce ve Španělsku. — ZDENĚK SMETÁČEK: Slovo mají politikové. J. KLADIVA: Tedy alcazarští kadeti. — OTTO RÁDL: Barevný film je tu. — Číslce varují. — Také britská demokracie se brání. — Ještě obecná poznámka o státních cenách. — Čemu má sloužiti autonomie vysokých škol? — Síla plmulvy.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II, NÁRODNÍ TRÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.— • Užívání nov. známek povoleno řed. počt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10. I. 1924 • Podací úřad Praha 25

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Jak se povedla druhá devalvace

Od druhé devalvace — byla provedena 9. října — neuplynuly ještě ani celé dva měsíce. Proto nechceme už nyní vyslovovat o ní konečný úsudek. Nikoli ovšem ani tak proto, že by nebylo o něm celkem jasno, nýbrž spíše z toho důvodu, abychom se vyhnuli výtce přílišného spěchu. Skutečně jsou okolnosti, které se uplatní teprve průběhem doby, ač na druhé straně mají na další vývoj vliv tolikeré okolnosti jiné, že je potom těžko rozlišiti, co je vlivem té a co oné příčiny. Spokojme se tím, že můžeme konstatovati na p r o s t ý k l i d v našem hospodářství, které přijalo fakt devalvace samotné jako nezbytnou nutnost a snaží se nyní co nejrychleji se orientovati podle nových poměrů, vytěžit z nich, co se z nich vytěžit dá, a přispívá také svými silami, ale i obětmi, abychom se uchránili škod, anebo je omezili na nejmenší míru.

Tento naprostý klid je nejpotěšitelnější skutečností, kterou můžeme konstatovati. Devalvační opatření samo nebylo nesporné. Ale na rozdíl od devalvace prvé se rozprava vedla zcela jiným způsobem a až na výjimečné případy se soustředila na uplatňování věcných důvodů pro a proti. Na konec bylo rozhodnutí vlády — a je třeba zdůrazniti, že rozhodovala vláda a žádný tajný konventikl — přijato všemi, jak přijato býti má. Odpůrci se nejen podrobili, ale setrvavše na svých odpovědných místech, účastní se dále díla obrody, kterého devalvace má býti součástí. Platí to především o dru Englišovi, guvernérů Národní banky, o němž je známo, že uplatňoval nejsilnější důvody proti a největší obavy. Služba státu je ovšem samozřejmou povinností, zvláště u těch, které jejich schopnosti a nadání povolaly na místa vedoucích. Tato samozřejmost není však všude a vždy pravidlem. Vidíme na př., s jakými obtížemi se setkává Blum v zápase s vysokou byrokracií, finančním a průmyslovým kapitálem. Uražená ješitnost a dotčené sobecké zájmy jsou často mocnější pohnutkou, než ideální povinnosti. Buďme rádi, že u nás vědomí povinnosti a odpovědnosti vůči státu, vědomí opřené o samu podstatu demokratičnosti našeho národa, dovede ve vážných chvílích zvítězit. Dovedlo zvítězit nejen na nejodpovědnějších místech, nýbrž v celé naší veřejnosti, která přispěla největším podílem ke klidnému vývoji k lepšímu, jenž po devalvaci pokračuje snad rychlejším tempem než dříve.

Naděje a obavy.

Zopakujme si stručně účel a smysl druhé devalvace: měla po rozkladu zlatého bloku a devalvací v jeho zemích přispěti k vyrovnání zahraničního a vnitřního kursu naší měny, aby disparita nepoškozovala náš vývoz. Nadějí, která se do ní kladla, bylo tedy zvýšení vývozu a tím podpora zaměstnanosti. Obavy, které se při tom vynořily, se týkaly zvyšování cen a jako následek toho mzdových hnutí, která by ohrozila sociální mír a vedla případně k takovému zvýšení výrobních nákladů, jež by prospěch devalvace zase odčinilo.

Je třeba si uvědomiti, že světové okolnosti byly tentokrát jiné než při devalvací první, takže nebylo možno se spoléhat na automatické opakování prvního úspěchu. Nehledíc k tomu, že míra devalvace má největší vliv na její účinky. Záleží především na tom, jak jsme se přiblížili k r i t i c k é m u bodu, který určuje, pokud je devalvační opatření ještě prostředkem ozdravujícím, nebo kdy se mění v injekci horečnatého zrychlení, ohrožujícího však hospodářsky organismus. Tento bod není vždy stejný a je těžko jej přesně stanoviti, protože závisí nikoli jen na stavu organismu samotného, ale i na jeho relativním postavení v ostatních okolnostech. Není ani dosti absolutních hodnot, kterými by se dal tento stav měřit.

Právě vnější okolnosti činily operaci nebezpečnou. Světové hospodářství je ve stavu ozdravování. Ať už důvody jsou jakékoliv, jisté je, že nahromaděné zásoby světových surovin se vyčerpávají, jejich ceny stoupají, výroba se stává opět výnosnou a tím se lepší zaměstnanost a stav hospodářství vůbec. Ne každý vzestup cen je škodlivý, naopak vzestup cen na výnosnou úroveň je podmínkou hospodářského zlepšení. Rentabilitu si však vypočte každý podnikatel sám. Není jiných bezpečných známek rentability výroby, než její vzestup. Na státu je, aby přílišným zatížením nezdražoval výrobní náklady a, pokud zasahuje do hospodářství jinak, aby pamatoval na to, aby výrobní náklady nebyly zbytečně uměle zvyšovány a tím výnosnost výroby ohrožena. Tak tomu je i při devalvací.

Zdražení oprávněné a neoprávněné.

Skutečně stát usiloval všemi prostředky, aby zabránil neoprávněnému zdražování. Pokusy zdražit zboží hned po devalvací byly stíhány velmi přísně a opravdu se podařilo zabránit, aby zásoby dováženého zboží, které tu byly, nebyly zdraženy o předpokládaný devalvační rozdíl, který činí asi 19 procent. Těchto 19 procent je rozdíl na zlatě, nikoli však na jiných druhích zboží. Ani u surovin, za které se neplatí clo, nemůže zdražení činiti plný devalvační rozdíl, protože i v jejich ceně jsou jen obsaženy jisté náklady domácí, jako doprava od hranic, náklady manipulace, zisk velkoobchodu a pod.

Daleko menší je pak možnost oprávněného zdražení u těch druhů zboží, u kterých je ve zdejší prodejní ceně započteno clo. Klasický příklad je káva, tedy zboží zahraniční, na jehož cenu nemáme vůbec vlivu. Někdo by se mohl domnívati, že káva musí se zdražiti o plný devalvační rozdíl. Skutečnost je však taková: na našich hranicích stojí kilogram kávy asi 8 Kč (to je už vyšší cena), k tomu přijde clo 12 Kč. Devalvační zdražení na kilogramu dovážené kávy může činiti nejvýš Kč 1.60. Je třeba zdražovati kávu, jestliže nejlevnější káva se zde prodává po Kč 32 za kilogram, ale stojí také Kč 64? A podobně je tomu u mnoha jiných druhů zboží. Vezmeme-li v úvahu podíl dovážených a domácích výrobků na životních nákladech průměrné rodiny, dojdeme k tomu, že zdražení nemusí býti jinak nebezpečné. Skutečně není také možno mluvit o tom, že by

bylo už nastalo nějaké podstatné zdražení jako důsledek devalvace, i když volkoobchodní ceny po ní nepatrně stouply. Nevíme zase, pokud je to důsledek devalvace samotné, nebo mezinárodního cenového vzestupu. Vláda má však v ruce bezpečný prostředek, jak zabránit cenovému využívání devalvace. To je uvolnění obchodu, rozpuštění různých dovozních syndikátů a volnost soutěže.

A přece se zdražuje.

Devalvace přispěje však přece k jistému zdražení na domácím trhu nikoli jenom podílem dovozního zboží, nýbrž i zdražením výrobků domácích. Máme dva klasické příklady, že devalvace zdražila domácí zboží tím, že udělala jeho vývoz výnosnější než prodej na domácím trhu. Je to ječmen a dříví. Ječmen je v monopolu, a monopol stanoví ceny, za které jeho nákupčí přebírají jej od rolníků. V letech krise si vymohlo zemědělství a sladařský průmysl podporu na vývoz ječmene, protože náš ječmen nemohl soutěžit s nízkými cenami ječmene jiných zemí. Letos byla úroda ječmene všude slabá a jeho ceny stouply. Kromě toho přišla našim vývozcům vhod devalvace, takže tyto dvě okolnosti umožnily velké prodeje ječmene a sladu do ciziny. Mimo to obilní monopol stanovil cenu ječmene, placenou zemědělcům tak nízko (aspoň vzhledem k cenám ostatních krmiv a cenám dobytka), že se vyplácí ječmen zkrmit. Výsledek těchto všech okolností byl, že sladaři, chtějíce si opatřit ječmen na vývoz, museli za něj platit vyšší ceny, než byly ceny monopolní. Monopol, obávaje se, že bude ohrožen tímto vývojem, určil maximální cenu ječmene. Ale hospodářský zákon zní, že každá maximální cena se stane samočinně cenou minimální. To se také stalo, že není možno dostat ječmen ani za tyto maximální ceny, třebaže nyní byly dále zvýšeny. Jaký podíl má devalvace na tomto vývoji? Devalvace, či mimořádná subvence? Devalvace či chybná politika monopolu? Jisté je, že devalvace přispěla k výnosnosti vývozu ječmene, jako umožnila i vývoz pšenice za ceny, na kterých se již mnoho neztrácí, umožnila vývoz krmné mouky a usnadnila vývoz všech výrobků, na kterých je převážný podíl domácí práce a suroviny.

Dříví.

U dříví je to jenom domácí surovina a práce. Ještě do nedávna byl naprostý nadbytek dříví, nyní najednou ho máme nedostatek. Ještě do nedávna bylo nutno omezovat těžbu dříví, nyní bude možno ji zvýšit na plnou úroveň. O naše dříví se pere domácí průmysl se zahraničními kupci, především Němci. Ceny dříví na domácím trhu jsou o 100 procent vyšší než byly snad ještě před rokem a mohly by být ještě vyšší, kdyby stát neuznával svou povinnost a nebrzdil cenový vzestup aspoň na domácím trhu tím, že státní lesy poskytují domácímu průmyslu dříví levněji, než za kolik prodávají do ciziny. Je konec situace, že jsme vyhazovali své zboží zadarmo do ciziny a útraty jsme hradili tím, že jsme je zdražovali domácímu odběrateli.

Kdyby se tato zásada prosadila i v jiných odvětvích, znamenalo by to opravdové východisko z krise. Ovšem to nezávisí jen na nás. (U cukru na př. nejsou poměry ještě zdaleka takové, abychom mohli doufat, že se tato

situace bezprostředně přiblíží, ač odečteme-li podíl cukerní daně, nebyli bychom přece již tolik od této skutečnosti vzdáleni, protože také pro vývoz cukru je devalvace vydatným podnětem). Příklad dříví ukazuje velmi jasně komplikace, které vznikají. Naše dřevařství namnoze bez ohledu na zájmy celkové snaží se vykořistit i zcela přítomnou chvíli, nedbajíc dalších možností v budoucnosti. Věc má i svoji politickou stránku, protože pořád ještě jsou naše lesy, pokud nebyly postátněny, většinou v majetku lidí, kteří nemají na naší republice zájem. Neuznávají povinnost pomoci našemu průmyslu proti dumpingové soutěži německé, naopak jsou ochotni tuto soutěž podporovat tím, že jí ludou prodávat dříví (jde hlavně o brusné dříví na výrobu celulosy) nikoli za ceny světového trhu, nýbrž levněji. Němci jsou skutečně ochotni platit více, než náš průmysl celulosy. Ale nabízejí daleko méně než kolik musí platit Polákům, Finům a Rusům. Německé hospodářství je organizováno do posledních důsledků a využívá této své posice vůči naprosto neorganizovanému hospodářství československému. Platí-li Němci za naše dříví poněkud vyšší ceny, než může platit náš průmysl, přece mu mohou soutěžit na světovém trhu, protože dostávají od státu podpory, které zdaleka vyvažují cenový rozdíl dříví. Zatím přináší oběť jenom náš stát tím, že poskytuje průmyslu dříví poněkud levněji. Tato oběť by byla menší, ba nebylo by ji snad třeba vůbec, kdyby se podařilo zorganizovat naše lesní hospodářství, aby postupovalo stejně jednotně jako postupuje hospodářství německé.

Příklad ječmene a dříví ukazuje spletitost hospodářských problémů, které souvisí s devalvací. Ukazují, že zdražení jako důsledek devalvace nemusí být jen u dovozeného zboží, nýbrž i u domácích výrobků. Ale zde jde o zdražení, které znamená hospodářský pokrok, protože zabezpečuje výrobě výnosnost a tím umožňuje její rozmach. Vyšší zaměstnanost, vyšší mzdy. Další důsledek je pak zvýšená zaměstnanost. A tu jsem u sociálního problému, který s devalvací souvisí. Budou důsledkem devalvace mzdové boje, jako konečný vliv zdražení? Máme už mzdové boje, nikoli však jako důsledek devalvačního zdražení, nýbrž jako důsledek lepší zaměstnanosti. Jestliže naše železárny pracují s výkonností vrcholné konjunktury, jestliže naše strojírna nemají dostatek kvalifikovaného dělnictva, jestliže se zlepšená zaměstnanost přelévá do stále širších a širších hospodářských oblastí, pak je přirozeno, že se dělnictvo nespokojuje mzdami krisovými, ale žádá také svůj podíl na zlepšené konjunkturu. Největšího podílu se mu dostává zatím nikoli vzestupem nominální mzdy, nýbrž tím, že může pracovat déle a přijímá tedy na mzdách mnohem více než v letech minulých. Zatím se tento přírůstek odhaduje na miliardu Kč. Ale je pochopitelné, že se tím nespokojí, a že bude žádati také zvýšení mezd, úměrné lepší výnosnosti podniků. Nemáme dosud mzdových konfliktů, protože požadavky dělnictva jsou umírněné a stanovisko zaměstnavatelů nikoli odmítavé. Ve velkých průmyslových oblastech je již dohoda o mimořádných přídávkách, které budou letos k vánocům dělnictvu vyplaceny. Jestliže devalvace přispěje k lepší zaměstnanosti, pak bude jistě také jejím důsledkem zvýšení mezd, zvláště kdyby skutečně nastalo jisté zdražení. Ale stejně jako není nebezpečné pro hospodářství, vrátí-li se ceny na výnos-

nou úroveň, tak není pro ně také nebezpečné, jestliže se mzdy vrátí na úroveň, která by umožnila pracujícím člověku lidské životy. Záleží na míře. Právě devalvace ukázala, že dovedeme míru zachovat.

Edvard Vyškovský.

poznámky

Po udělení ceny míru

I.

Všichni ti, kteří po léta sledovali v červených sešitech „Weltbühne“ boj ušlechtilého člověka a vznešeného novináře Carla v. Ossietzkyho proti reakci ve vlastní zemi a v celém světě, měli nevýslovnou radost ze zprávy, že se mu dostalo Nobelovy ceny míru. Vzpomínali jsme v létě o berlínské olympiádě Ossietzkyho, co by byl asi psal o tomto divadle, kryjícím se vznešenou olympijskou myšlenkou míru mezi národy. A jsme šťastni, že ještě téhož olympijského roku dostává se tomuto urozenému atletu ducha nejvyšší palmy vítězství, největšího vyznamenání tohoto světa — Nobelovy ceny míru.

Avšak národ, jehož synu dostalo se této nejvyšší pocty, odsoudil jej pro stejné zásluhy, pro které svět jej vyznamenal, k pozvolné smrti v koncentračním táboře, jako vlastizrádce a vyvrhele. A vůdce tohoto národa jsou uraženi a protestují, ačkoliv to nejsou příslušníci nějakých méněcenných ras, nýbrž jejich germánské bratři ze severu, kteří položili vavřínový věnec na skráně tohoto „ničemy“.

Jsme šťastni, že jsme se v šeru dnešních dnů dočkali tohoto světlého okamžiku, a že se ho dožil zmučený a hrdinný člověk. Přáli bychom si, aby tato událost byla mezníkem, od něhož bychom mohli datovati počátek vítězství ducha nad násilím. A věříme, že ti, kteří jsou uraženi a rozhořčeni proto, že příslušníkům jich národa udělena byla nejvyšší cena za činnost pro mír a sbратření lidstva, nebudou mít poslední slovo v dějinách své země.

J. Wiener.

II.

Alfred Nobel napsal r. 1893 Bertě Suttnerové: „Rád bych užil části svého jmění na založení ceny. Byla by udělena tomu nebo těm, kdo by přivedli Evropu nejbližší ideám obecného míru. Muselo by se dosíci brzy tohoto výsledku (a lze ho dosíci), zavázou-li se všechny státy, že se jednotně oprou prvému útočníkovi. Potom budou války znemožněny. Dospělo by se k tomu, i kdyby byl svárlivý stát přinucen obrátit se na rozhodčí soud nebo chovati se klidně.“

V tomto smyslu se 23. listopadu 1936 sešlo v Oslo opět pět mužů: Frederik Stang, právník, profesor na universitě v Oslo a bývalý ministr spravedlnosti; Christian L. Lange, norský historik, který učil na universitách v Oslo, Londýně a na Sorbonně; Thallaug, vysoký úředník správní; porotce Vauter; Martin Trammela, vůdce norské strany dělnické, jako jediný socialista. Usnuli se, jsouce pověřeni tímto úkolem, že propůjčí Nobelovu cenu míru za 1935 Carlu von Ossietzky. Ossietzky, který musel v roku 1935 pracovat v papenburském koncentračním táboře v nezdravém rašeliništi, byl uznán „za nejvhodnějšího“ — vedle Argentiniána Saavedry Lamase, úřadujícího ministra zahraničí, jenž připomněl ke svým návrhům na reformu Společnosti národů: „Trpí mezinárodní mravnost, musí-li doznati četné země, spojené ve společném organismu, že nemohou dostáti z rozličných důvodů svým povinnostem.“ Pojetí, kterému dal prvý oslavenec tolikrát praktický výraz, potíraje dualismus německé politiky, jež ujšťovala jednak o své lásce k míru, jednak zbrojila a dopouštěla se porušení smluv.

V této době, kdy se našlo pět mužů, aby nepřístupni všem politickým vlivům, vyznamenali mučedníka míru, po prvé, co trvá Nobelova cena, přinášejí noviny zprávy o stěhování obyvatelstva z Madridu, před jehož branami stojí povstalci, počínající s pomocí Maurů a jiných cizích žoldnérů obracet v popel své vlastní hlavní město. V této době oznamuje tisk, že se dokončuje dobývání Habeše a že Itálové stojí před Gore. V této době oznamuje drát, že německo-japonské spojení zůstává ovzduší dost už těhotné válkou.

Dnes vydává svět ročně třicet miliard dolarů na válečné přípravy, na ničení měst a vsí, všech zřízení, jež svědčí o pokroku civilizace lidstva. Zapomenuto je dvanáct milionů zabitých válkou, zapomenuti váleční slepci a sirotci, zapomenuta sku-

tečnost, že bylo na nejneproduktivnější věci světa vydáno v letech 1914 až 1918 sto dvacet šest miliard zlatých franků... Přes tuto obrovskou částku, jež by byla umožnila národům tvořiti blahobyt a spokojenost, zanechal rok 1918 kupu trosk, k níž se lidstvo chystá nyní přidati ještě větší. Je zásluhou Carla von Ossietzky, že byl mezi těmito dvěma světovými katastrofami — minulou a nastávající — bezohledným, nekompromisním varovatelem, schopným každé oběti. To mu vyneslo vězení, pokoření, zlé zacházení. Byl však rehabilitován pěti muži v Oslo.

Kolik lidí prohlašovalo za nemožné, že by byla Nobelova cena míru přiznána mučedníku Ossietzky. Je tak málo statečnosti, že jsme ani sami nedokázali věřiti už v dobro, ve svobodu a pravdu, v moc slova.

Vpravdě, tak se chovali ti, kdo se domnívali, že mají zvláštní zájem, aby to zmařili. Od interviewu, uveřejněného 10. září v „Berlingske Tidende“ v Kodani, o jehož pravosti právem pochybujeme, přes zprávu, že je úmysl propustit Ossietzkyho, až asi do 10. listopadu, kdy bylo konečně propuštění provedeno, vidíme opět a opět pokusy zmařiti velikou poctu, již se dostává Ossietzkymu udělením Nobelovy ceny, ale i zároveň zmařiti odsouzení nynějšího režimu v Německu — nikoliv německého národa! Ještě před několika dny prohlásil v Göteborgs Handelstidning muž blízký německé vládě, že Carl von Ossietzky byl vždy proti Nobelově ceně míru a že by se jí vzdal, i kdyby jí dostal. Když byl Ossietzky, který musel změnit lůžko státní nemocnice s lůžkem městské kliniky, informován nenadále zástupcem United Press, že obdržel Nobelovu cenu, prohlásil: „Nemyslel jsem nikdy vážně na tuto možnost. Nevím, budu-li moci do Oslo, abych přijal cenu.“ Situaci Ossietzkyho osvětluje zpráva, jež prošla tiskem právě v den, kdy jsme se dověděli o udělení ceny, a v níž se praví, že Ossietzky leží v nemocnici berlínského předměstí: „Zdá se, že jeho srdeční bolesti působí stále obavy. Nemocný nesměl dosud přijímat návštěv. Kontrolu vykonává detektiv, který však nepatří k tajné státní policii.“

Knut Hamsun vytkal těm, kdo se zasazovali za Nobelovu cenu Ossietzkymu, že ho chtějí „vylámati“ z koncentračního tábora. Tu se Hamsun mylí. Civilisovaný svět snaže se o to, aby podle závěti Alfreda Nobela se dostalo nejvyšší pocty Ossietzkymu, chtěl v něm uctít jiné, lepší Německo, které nyní žije potlačeno v zemi i mimo ni, jež se však vrátí jednoho dne. Jiné Německo žije. Bylo uctěno v Ossietzky. Pět mužů v Oslo vykonalo dějinný čin, když prohlásili 23. listopadu 1936 světu — a drát roznesl zvěst po zeměkouli — že mír žije! Že můžeme začínati znova, s čerstvými podněty, s obnovenou vášní, avšak, jak to činil vždy oslavenec, i s obětavostí, s představitostí a chytrostí práci pro velké ideály mravného světa.

Carl von Ossietzky, první mučedník míru, jenž byl oslaven mírovou cenou, trpěl vždy za své přesvědčení. Padesát jeden temný, teskný měsíc života ztrávil ve vězení. Pět mužů, kteří mu dali v Oslo cenu míru, nás zavázalo, abychom bojovali dále za ideály, jež nás spojují s Ossietzky.

Carlu von Ossietzky, jenž byl těžce nemocen propuštěn podmienečně na svobodu, byla udělena nejvyšší pocta. Když odcházel 10. května 1932 do vězení v berlínské Tegel, vzpomněl v řeči na rozloučenou všech politických vězňů, jejichž druhem v osudu se stal. Když byl amnestován 22. prosince 1932, byla jeho první otázka: „A co ostatní?“ I nyní bude mysliti na ostatní, na zavřené pacifisty jako Fritze Küstera, na socialisty jako Karla Mierendorffa a na mnoho tisíc bezejmenných, kteří trpí za své přesvědčení v koncentračních táborech, vězeních a káznících Německa.

Byla vyhrána bitva! Boj pokračuje!

Ať žije mír!

K. G.

Debata o lihovém hospodářství

v rozpočtovém výboru sněmovny zakončená prohlášením ministra financí, ukázala jasný obraz situace ve vládním táboře. Všechny koaliční strany, až na stranu agrární, si přejí, aby byl zaveden lihový monopol, čemuž se brání, jak jinak ani nelze čekat, republikánská strana, za jejíž širokými zády skrývají se dnešní neomezení vládcí lihového hospodářství a jejich političtí protektoři.

Výklad ministra financí nás nijak nepřekvapil. Upozorňovali jsme na to, že finanční správa bude nucena chovati se pasivně, ačkoliv úsilí o zavedení státního monopolu směřuje především ku prospěchu státní pokladny. Musíme se smířiti s touto skutečností, znajíce důvody, které jsme ostatně již vložili: finanční ministr, který by se odvážil postavit se na stranu přívrženců monopolu, upadl by v nemilost

agrární strany, a mohl by se lehce stát obětí koaličního kompromisu. Máme plně pochopení pro nepřijemné postavení, v jakém se úřednický ministr nalézá, a nechceme mu nikterak jeho práci ztěžovati. Považujeme však za svoji povinnost říci to, co on s ohledem na nejmočnější koaliční stranu říci nemůže.

Odpůrci monopolu, a jsou mezi nimi i lidé poctiví, namítají, že by mohla být tlakem politických stran, zastupujících atť konsumenty, atť producenty, ohrožena dosavadní výše státních příjmů, vyplývajících z pevně stanovené konsumní daně. Nelze jistě této námitce upřítí opodstatnění. Tomuto nebezpečí dá se však dobře čelití ustanovením zákonným, že rozpětí mezi cenou přejímací a prodejní cenou pitného lihu nesmí být menší, než kolik činí dnes konsumní daň. Proti poklesu příjmů při menší spotřebě pitného lihu není a nebyla chráněna finanční správa ani za Společnosti. Za monopolu byl ovšem byla v postavení výhodnějším, neboť by si mohla tento pokles nahradití ziskem z prodeje ostatních druhů lihu. Dnes je odkázána jen na výnos konsumní daně a dávek a ponechává zisky, a to ne malé zisky, z prodeje ostatních druhů lihovarům a jejich organizacím.

Prohlášení pana ministra financí, že hospodářství Společnosti je státními orgány kontrolováno a že se ve Společnosti žádné fondy netvoří, je pravdivé. Vždyť také nikde nebylo psáno, že se tajně fondy tvoří ve Společnosti pro zpeněžení lihu. Nemůžeme proto nekonstatovatí, že prohlášení pana ministra obsahuje jen část pravdy celé. Lihovarské fondy se ve Společnosti netvoří a také zde tvořeny býtí nemohou, protože veškeré zisky Společnosti jsou přelévány do organizací lihovarnických, které jsou založeny, až na Družstvo hospodářských lihovarů, na podkladě spolkového zákona a nepodléhají tudíž žádné státní kontrole a nejsou zdaňovány. Pohled na bilančí Společnosti, ovšem pohled zbežný, budí dojem, že jde o podnik nevýnosný. Správný obraz dostaneme teprve, jestliže dáme dohromady hospodářství všech složek lihovarnických, tedy Společnosti pro zpeněžení lihu, Svazu průmyslových lihovarů, Jednoty rafinerií a Družstva hospodářských lihovarů. Ostatně i toto jsme ve svých statích podrobně vyloužili. Také nebylo nikde námi řečeno, že byly Společnosti odepsány dlužné daně. Toto zjištění týkalo se Družstva hospodářských lihovarů, organizace velmi bohaté, která, jak známo, zakoupila od Republikánské strany domy na Poříčí za 35 milionů, která vlastní celou řadu průmyslových podniků a které byly odepsány daně, mezi nimi dokonce daň z obrátu v částkách desetimilionových. Nechceme ani říci, s jakou shovívavostí byly tyto daně na Družstvo nejdříve vymáhány, jak tam byly prováděny bezvýsledné exekuce, ačkoliv toto Družstvo má dům v Celetné ulici, ve kterém jsou umístěny úřadovny Okresního finančního ředitelství a který mohl býtí, jak se tak děje u jiných dlužníků, hypotekárně ve prospěch státu zatížen.

Nechceme také blíže rozvádětí některé detaily, týkající se státní kontroly nad Společností, protože víme, že nejde o zlou vůli vysokých státních úředníků, nýbrž o nátlak nejmočnější politické strany. Jsme přesvědčeni, že toto vše přestane ve chvíli, kdy ostatní koaliční strany ukáží se dosti silnými, aby uchránily úředníka, konajícího svou povinnost, před útliskem agrárních exponentů lihovarnické klíky.

K otázce monopol — soukromá společnost chce dodatí ještě toto: považuje-li finanční správa pro stát za výhodnější, aby monopolním obhospodařováním byla pověřena soukromá společnost, nechť tedy vypíše rádnou soutěž a nechť je pak monopolní prodej lihu svěřen té skupině, která učiní pro stát nejvýhodnější nabídku. Doporučujeme všem kapitalistům tohoto státu (je samozřejmé, že cizinci musí býtí z této soutěže vyloučeni), aby věnovali tomuto konkursu náležitou pozornost. Jde o jeden z nejvýnosnějších obchodů, jaký lze v našem státě bez rizika provádětí. Skupina, která nebude nucena počítatí s milionovými příjmy zbytečných presidentů, generálních sekretářů, jednatelů atp., vydělá již na těchto položkách slušnou řadu milionů.

Některé časopisy agrární strany použily prohlášení ministra financí k útokům na autora těchto statí. Pod titulem: „Ministr financí rehabilituje lihový průmysl“ prohlašují, že v lihovém hospodářství je vše v pořádku a že ostatní koaliční strany staly se obětí intriky exponenta zájmů „cizáků“, zejména pak mocných benzinářských kartelů. Prosím snažné autory těchto článků, kteří jistě nemají daleko do lihovarnického paláce na Poříčí, aby zanechali tohoto nepěkného ma-

tení veřejnosti, tím spíše, že je jim dobře známo, že nemám ani na lihovarnicích ani na benzinářích žádného zájmu. Vložil jsem již dříve, že jsem v lihovém průmyslu nehrál žádnou vynikající roli a že jsem jako miadý úředník odešel z služeb Československé komise lihové zcela dobrovolně, že jsem se nikdy neucházel o místo ve Společnosti pro zpeněžení lihu a že tudíž nemám žádných osobních důvodů býtí na dnešní vládce ve Společnosti, z nichž většinu ani osobně neznám, nějak rozhněván. Můj odchod z lihovarnického průmyslu byl doprovázen děkovnou adresou, která nese podpisy vrchního ředitele, všech ostatních ředitelů, přednostů a 110 úředníků Československé komise lihové a která svědčí o tom, že nejsem tak národně nespolehlivý, jak se snaží vyličítí některé agrární listy. Každý bojuje jak nejlépe umí, já věcnými argumenty, které dosud nikdo nevyvrátil, oni nepravdami. Mohl bych na jejich útoky odpovědětí jinak, na příklad uveřejněním některých dopisů, z nichž by vyšlo najevo, že ne já, ale někdo jiný je ve spojení s „cizáky“, od nichž žádal podporu pro zemřelého poslance Kubička, aby mlčel. Ale vím, jak je nebezpečné za dnešní mezinárodní situace vyvolávatí nedůvěru k vůdcům demokratických stran a podlamovatí národní koncentraci. Nejde nám o politickou vřavu, ale o zjednatí nápravy. Ani zájem zemědělců není mi cizí, jsem synem, vnukem a pravnukem zemědělce, vyrostl jsem na statku, jehož součástí byl hospodářský lihoval, a znám dobře význam lihovarství pro chudý bramborářský kraj. Úsilí o pořádek v lihovarství směřuje také k zabezpečení dobrého výnosu práce skutečných zemědělců a neohrožuje nijak výrobu zemědělských lihovarů, pokud chtějí sloužit zájmům své oblasti, to jest zpracovávátí zemědělské produkty. Kříží pouze příživnickou práci těch, kteří, zneužívajíce politické protekce, od cizizí hospodářské lihovary jejich původnímu poslání a činí z nich průkopníky vysokých přejímacích cen pro lihovary průmyslové, na jejichž dvacetiprocentních dividendách mají dnes někteří agrární činitelé větší zájem než na státních financích, motorismu a s ním spojené brannosti národa. Spravedlivé rozdělení výrobních oprávnění a nová úprava přejímacích cen bude mítí za následek zlevnění lihu k motorickým účelům. To umožní zvýšení procenta lihu ve směsi a větší spotřebu lihu o několik set tisíc hektolitrů. I nám je jasné, že nesmí zůstat ani kilogram přebytečných zemědělských produktů horských krajů nezpracován na lih, nemůžeme však souhlasití s tím, aby se několik osob, kryto populárním heslem ochrany zemědělské výroby, na úkor státu a jeho obyvatelstva, včetně zemědělců, obohacovalo. Z toho důvodu voláme také po tom, aby byly jednotlivým lihovarům částky za dodaný lih vypláceny přímo a ne prostřednictvím jejich organizací, protože z těchto částek zůstane tak mnoho peněz za nehtem pražských machrů a do chudých horských krajů přes velké obětí věnované uslechtilé myšlence ochrany jejich produkce dojde mnohem méně.

Víme, že se bude agrární strana těžko loučití s dnešním stavem, který umožňuje, aby částí skrytých zisků bylo použito pro její stranické účely. Ale máji proto býtí stát a konsumentí stále ochuzováni o osmdesát až sto milionů korun ročně, že jedna politická strana se nemůže vzdátí příjmu deseti milionů? Víme, že to není problém jen této strany, a že úprava hospodaření lihem je pouhý výsek obtížného problému, který se jmenuje financování politických stran. Podobná situace je i v jiných oblastech, o kterých nepiší jedině proto, že o nich nejsem z vlastní zkušenosti tak zpraven jako o lihovarství.

Karel Kubata

Zkouška přátelství

Bez přehánky lze taktó označití v přítomné době vedené obchodně-politické jednání mezi Československem a Francií, jehož cílem jest nejen úprava obchodního styku pro první čtvrtletí příštího roku, ale zejména i celková revize dosud platné obchodní smlouvy s hlediska naléhavých požadavků československého exportního průmyslu a neutěšených platebních i obchodních bilancí Československa s Francií v posledních letech. Tato zkouška jest tím kritičtější, že přichází v době, kdy bude nutno si konečně a se vši bezpečností uvědomití, do jaké míry lze spoléhatí na politické spojení a v otázkách hospodářských, jež až dosud stály u kolébky všech vážných mezi-

národních rozporů a které byly a ještě dlouho budou nejmocnější hybnou silou světové politiky.

Nezdá se však, že by si Francie této skutečnosti uvědomovala nebo aspoň uvědomiti chtěla. Jest s podivem, s jak klidným svědomím přihlížela německé hospodářské okupaci v balkánských státech a zejména v Jugoslavii, kde jen poněkud mírnějším hájením svých protekcionářských zásad mohla získati takových sympatií, že tyto byly by jistě vyvážily určité oběti hospodářského rázu. Nebylo však ničeho podniknuto v tomto směru, a Německu ponecháno volné pole na trhu jednoho z malodohodových států.

S tím větším zájmem přihlížely proto interesované kruhy přípravám k jednání, o němž hned s počátku bylo známo, že má odstraniti aspoň do určité míry neudržitelný stav obchodních styků československo-francouzských, sešněrovaných stále se ztenčujícími kontingenty pro dovoz československého zboží do Francie, zatím co pasivita naší obchodní i platební bilance s Francií vzrůstala rok od roku. Hned na počátku bylo však patrné, že československé požadavky nenaleznou ve Francii valného ohlasu: československá obchodní delegace marně čekala již od konce září, kdy jí bude oznámeno, že její francouzští partneři jsou připraveni vyslechnouti přednesené požadavky, a ani v odborných francouzských listech nebyl o chystaném jednání projev valný zájem.

Současně objevil se však nový činitel, který značně oživil československé naděje na úspěch: francouzská vláda rozhodla se konečně k devalvaci franku. V zápětí bylo možno čísti ve světovém tisku mnohoslibná prohlášení francouzských vedoucích hospodářských činitelů o chystaném uvolnění hospodářských styků mezi Francií a ostatním světem, a ústy svých vedoucích osobností stala se Francie bojovníkem návratu k liberalistickému režimu ve světové výměně statků. Nikdo nepochyboval o tom, že na tomto uvolnění bude míti svůj podíl i Československo, nejobětavější politický spojenc Francie, a že tato výjde mu vstříc tím spíše, když v jarních volbách bylo svěřeno vedení státu vládě dokonalé demokracie, jejímž nejpevnějším pilířem v Evropě zůstalo i Československo. Věřili jsme, že toto lidové spříznění, zesílené ještě dlouholetým politickým spojenectvím, pomůže překonati všechny překážky na cestě ke zlepšení vzájemných hospodářských styků, i když slibované zrušení určité části kontingentů objevovalo se spíše planým gestem vůči světu, než skutečnou pomocí. Byla sice zrušena kontingentace některých položek francouzského celního sazebníku, avšak toto zrušení týkalo se zboží jen nepatrně ovlivňujícího francouzský trh, a Československu samotnému nepřineslo naprosto žádného ulehčení.

Za těchto okolností odejela konečně počátkem listopadu československá delegace do Paříže. S jakým výsledkem setkává se do dnešního dne její námaha, jest známo z občasných zpráv denního tisku. Přes to, že mocná tisková kampaň, vedená v Československu ve prospěch uplatnění a prosazení našich požadavků při nadcházejícím jednání s Francií, nemohla zůstatí nepovšimnuta ve Francii, přes to, že i ve Francii samotné našly se vlivné osobnosti, jež se znepokojením poukazovaly na oprávněnost československého stanoviska a na hrozící rozkladění, nebude-li na ně vzat zřetel, setkala se československá delegace zřejmě s naprostým neporozuměním. Po třináctidenním jednání bylo dosaženo toliko povolení menšího kontingentu u dvou či tří položek, u nichž Československu nebyl pro poslední čtvrtletí roku 1936 přiznán kontingent vůbec žádný, a pokud se týče úpravy pro rok 1937 a revise dosud platné smlouvy, nemohl býti, jak se zdá, učiněn ku předu bytí i sebe menší krok. Celé jednání octlo se zatím na mrtvém bodě.

A tak nezbyvá než předpokládati, že vedení francouzské politiky osvojilo si anglickou zásadu „peníze jsou peníze“ (kdysi Francii tak cizí) a že hodlá pokračovati na dvojí koleji politiky zahraniční a politiky hospodářské, tak jak ji praktikuje Anglie. Jest ovšem otázkou, zda si při tom bude počínati stejně obratně. Začátek, učiněný s Československem, není právě nejšťastnější, neboť jeho nepřímým výsledkem, nesleví-li Francie na svém stanovisku, bude hospodářské oslabení státu, jenž zbývá jako jediná a pevná hráz proti snahám o uskutečnění bývalého římsko-německého imperia v Evropě. Bylo by dobře, aby si Francie uvědomila, že k plnění svých společenčských povinností musí být Československo silně nejen politicky, ale zejména i hospodářsky a že jeho požadavky nejsou vynucováním nějaké mimořádné odměny za tyto služby, nýbrž touhou po vyjádření jejich uznání, jež by v nynější době překotného vývoje politických událostí bylo dvojnásob vydatnou posilou a nejlepší ubezpečněním o opravdu pevném a srdečném spojenectví. Zraňujíc svého spojence, zraní Francie v první

řadě sebe, a lze proto doufati, že i hospodářsky vyjde vstříc státu, na jehož politickém znovuzrození měla tak velký podíl.

— La —

Zkouška pro demokracii

Projev, který v „Přítomnosti“ otiskli němečtí mladoaktivisté, odvolávající se na podněty presidenta republiky, předsedy vlády a generálního tajemníka agrární strany, přinesl první praktický výsledek: předseda vlády vyzval německé ministry, aby spolu s třemi vůdci mladoaktivistů předložili vládě své návrhy na úpravu národnostních věcí. O této výzvě třeba říci, že je velmi rozumná. Nepochybně se zase nyní ozvou nějaké hlasy, že jsme s Němci navždy vyrovnání a že s nimi proto nemáme o čem jednat, ale ty, doufejme, zapadnou bez ozvěny, už proto, že je to fráze, bezmyšlenkovitě opakovaná. Je ostatně těžko říci, zdali dvě politické nebo národní skupiny vůbec kdy mohou býti nadobro vyrovnány. Snad jen potud, že jednou pro vždy platí pravidla, podle nichž se to vyrovnávání má dít, a to jsou u nás pravidla demokratická, jichž bychom nyní právě rádi užili. Ale jinak přináší život nové a nové problémy, a o těch se prostě jednat musí.

Když se tedy nyní otvírá možnost jednání o německých věcech, chtěli bychom se přimluvit za to, aby se nezůstávalo na povrchu, nýbrž aby se šlo do hloubky. Je třeba využít příležitosti a promluvit si ve vládě o těchto věcech důkladně. Nebylo by dobře, kdybychom si namlouvali, že je možno aktivisty odbýt několika drobnými ústupky, které by pro ně nic neznamenal. Ústava a platné zákony jsou rámcem dost širokým, aby se do něho daly vměstnat výsledky podstatné. Znovu připomínáme, že aktivisté nechtějí nic nemožného. Žádnou autonomii, žádné uzavřené území, nic, co by i jen zdaleka připomínalo hesla starého německého nacionálního bouřliváctví a mezinárodní orientace.

Nezapomínejme, že toto jednání bude zkouška pro demokracii. Nechtějme, aby demokracie byla i u nás vystavena výtce, že nedovedla vyřídit naléhavé státní problémy. Jednáme s partnerem, který plně přistoupil na demokratickou základnu a který tedy v zásadních věcech smýšlí stejně jako my. Už to je závažný předpoklad úspěchu. A nevěřme, že jde o věci bůhvíjak otráslající. Možná, že mezi našimi vlastními stranami, než se dobře sžily v koalici, ležely někdy těžší problémy než nyní mezi námi a aktivisty. A přece bylo možno vyslovit heslo: „Dohodli jsme se, že se dohodneme“. Proč bychom se stejnou důvěrou nemohli mluvit i teď?

Ještě něco bychom připomněli, co na první pohled s těmito věcmi souvisí jen nepřímě: české menšiny. Myslíte, že o ně dobře pečuje ten, kdo doporučuje, aby se demokratickým Němcům nic nepovolilo? Právě naopak. Demokratickou myšlenku vězí Němci musíme chránit všemi prostředky, neboť jen mezi demokratickými Němci mohou naše menšiny žít. Kdyby záplava totalitního smýšlení pohltila i poslední třetinu německého obyvatelstva, nezbude našim lidem, než aby se vystěhovali do vnitrozemí, neboť člověku není psychologicky možno trvale vydržet v ovzduší mlčelivého nepřátelství a společenského bojkotu. Kdo to myslí s českými menšinami dobře, bude podporovat německou demokracii. Že by byl úspěch aktivistů této demokracii nesmírnou posilou, to snad není těžko pochopit.

Z. S.

Těžká cesta z autarkie

V poslední době se často ukazovalo na pasivum naší obchodní a platební bilance s Francií. Několikrát se ozvaly tyto výtky i v parlamentě a zaznamenal je také pražský dopisovatel „Tempsu“. A minulý týden byl dokonce odvolán náš zástupce z Paříže, který tam byl poslán, aby věci napravil. Pravda nemá být zamlčována, ani je-li nemilá. A pravda je, že francouzská hospodářská politika není daleko tak obratná a cílevědomá jako francouzská diplomacie. Zatím co Německo nabízí všemožné hospodářské výhody — často ovšem jen zdánlivé — aby získalo politický vliv v nejrozmanitějších státech, je Francie v tomto ohledu liknavá.

Ale v zájmu spravedlnosti je třeba odmítnouti ony přehorlivé karatele, kteří o nesnázi, trvajících už dlouhá léta, vědí teprve nyní, když je ve Francii vláda se socialistickým vedením. Sotva náhodou pocházejí tito karatelé právě z oněch politických skupin, jimž je nynější vláda ve Francii nemilá. (To jim ovšem nepřekáží, aby vytrvale hlásali, že ve stycích s cizími státy nemáme hledět na to, jaký je kde rezim.) Zrovna Blumův kabinet má dobrou vůli nám vyhovět. Jenže

vláda bohužel není všecko. Také ve Francii jsou skupiny, jimž tato vláda není po chuti; na jejich straně je také velký kapitál. Je to tedy všecko hodně spleťtité.

I když je pravda, že z Francie víc dovážíme a platíme než vyvážíme a dostáváme zapláceno, nesmíme si namlouvat, že jsou nesnáze jen na straně francouzské. Příklad ukáže jednu z nesnází i na straně naší. Francie by měla velký zájem na vývozu automobilů. K nám je vyvázet nemůže, protože jsme proti tomu obrnění kontingentem, celní hradbou a vysokými daněmi. Proč si náš domácí průmysl vymáhá tak drakonickou ochranu? Protože vyrábí draho. Proč vyrábí draho? Mimo jiné také proto, že nerozumně investoval, až přeinvestoval. Naše automobilky mají znamenitě strojní zařízení, které by stačilo zásobit mnohonásobně větší trh než je náš. Toto zařízení je nevyužito, ale musí se amortisovat a musí se platit úroky z vypůjčeného kapitálu. To všecko musí zaplatit kupec v ceně oněch nemnoha vozů, které naše automobilky mohou prodat. Aby si kupec nemohl koupit lacinější vůz cizí, vylučuje se státní mocí všechna konkurence.

Francouzský automobilový průmysl dlouho a zle na naši vysokou ochranu zehral. Nakonec se dohodl s průmyslem naším tak, že bude od něho dostávat určitou částku pod titulem odměny za technickou součinnost. Ale protože na tuto dohodu ukazoval jiný, pro nás obchodně velice důležitý stát, který v ní viděl porušení klausule o nejvyšších výhodách, oznámila naše vláda francouzské, že s dohodou nemůže souhlasit. A jsme zase tam, kde jsme byli.

Naopak ovšem se také francouzští výrobci brání kontingenty a cly oněm výrobkům, které jsou lacinější zase u nás, jako je na př. bižuterie.

Není tak snadné vybědnout z pečlivě vybudované autarkie. V případě francouzském nám však jaksi vadí, že na ni nařikají nejvíc ti, kdo ji nejvíc doporučovali. Její důsledky však nevidí doma, nýbrž v cizině, a to ještě v té, proti které jim politická nevěle zbystřila zrak. Z. S.

Zase jeden monopol?

Ještě neminuly dva roky od doby, kdy do naší kinematografie byly uvedeny normální poměry povolením svobodného dovozu filmů, a již opět se vymýšlejí způsoby, jak by tuto svobodu bylo možno nějak omezit. Viděli jsme, kam během tří roků dovedl monopol, jenž měl prospět českým filmům, a ve skutečnosti prospěl jen filmům hackenkrezlerským. A možná, že v nejbližších týdnech už uvidíme, jak bude vypadat v naší kinematografii monopol nový.

Tento nový monopol se má týkat filmového týdeníku. Nyní máme u nás pět velkých filmových týdeníků pracujících mezinárodně: Filmový týdeník československý, Foxův, Paramount, Ufy a společnosti P. D. C. Zítřka má být zaveden filmový týdeník nový, tak zvaný státní. Tento nový týdeník mají natáčet filmové ateliéry A-B, a protože tyto ateliéry odjakživa dovedly konkurovat podnikům jiným jen na základě zákonných monopolů, má být vydán předpis, že všechna kina jsou povinna tento týdeník hrát. Ateliéry A-B se na výrobu tohoto týdeníku rychle technicky zařídily, a protože se tyto ateliéry vždycky těšily zvláštní protekcí našich ministrů, je možno očekávat, že očekávaný monopol filmového týdeníku skutečně obdrží.

Co by to znamenalo? Nic jiného, než že byste ve všech kinech viděli tentýž jediný filmový týdeník. Je pochopitelné, že kina by si nemohla abonovat týdeník dvou různých společností, takže by všechny ostatní mezinárodní filmové týdeníky zmizely a byly nahrazeny jediným, barrandovským.

První zkušební balonky s tím, jak by to vypadalo u nás s filmovými monopoly aktualit, byly již puštěny do vzduchu. Ministerstvo obchodu udělilo již k 28. říjnu majiteli insertní kanceláře p. Josefu Kozovi monopol exploítovat po celé republice film „L é t o d v o u p r e s i d e n t ů“, různé filmové společnosti měly povinnost tento film v počtu asi šestiset kopií po celé republice dodávat kinům a biografy byly povinny jej hrát. Poněvadž tu šlo o snímky dvou hlav státu, zdrželi jsme se jakékoliv kritiky tohoto amatérského filmového dodatku. Poněvadž se však dnes z této výjimky již dělá pravidlo a chystají se filmové monopoly další a další, je třeba mluvit otevřeně. Tu není možno již zamlčovat, že snímek presidenta Beneše, pořízený v létě v Topolčiankách pro tento film, byl typickým příkladem lajdáctví, s nímž čeští producenti podobných dodatků jsou zvyklí pracovat. Není možno požadovat od presidenta republiky, aby byl současně dokonale klidným hercem před filmovou kamerou, jakým je třeba král

anglický nebo rumunský. Je však možno požadovat od těch, kteří podobný film natáčeli, aby úkol filmovati hlavu státu nepodnikali s tím šlendriánem, který je v českém filmu doma. V jedné ze scén tohoto filmu se ukazovalo, jak prezident si třikrát za sebou nasazuje na nos brýle a opět je snímá. V jiné scéně, při níž se v pražském kinu Alfa na balkoně zdvihl dokonce hlasitý protest, zachycuje tento dokonale kameraman pro slavnostní snímek určený k výročí 28. října výjev, jak prezident pije kávu, při čemž nese šálek k ústům ponechávaje v něm lžičku. Podobná věc je omluvena jako nervósní gesto politika, nezvyklého filmovým kamerám. Je však svrchovaným lajdáctvím tak zvaných „filmových producentů“, když si nedají ani práci, aby podobně přímo zesměšňující scény ze slavnostního filmu prostříhali. Tyto výjevy a ještě mnohé jiné nedovedly ovšem nijak zabránit tomu, aby jmenovaný pan Josef Kozá nedostal pro tento film monopol pro celou republiku a možnost podobnou persifláž jako oficiální československý film o svých presidentech vyvážeti i za hranice.

Nevraceli bychom se již k tomuto případu, kdyby nebyl jedním z nenápadných pokusů o zavádění filmových monopolů. V demokratické republice nemůže být libovolnými ministerskými výnosy omezoována ani svoboda filmových týdeníků. Filmové zpravodajství je dnes stejně důležité jako novinové. Všechny světové týdeníky u nás zastoupené spolu s týdeníkem československým dávaly se dosud s nejvyšší ochotou do služeb propagandy naší demokracie. Všechny události, aktuality, oficiální návštěvy a politická výročí, o něž měla vláda zájem, byly na pouhý pokyn ochotně filmovány a zařazovány do mezinárodních vydání týdeníků jako bezplatná propaganda našeho státu. Bylo by úplně nesmyslem chtít dnes tuto svobodu filmování, která je předpokladem demokracie a která je demokracii na prospěch, rušit z toho důvodu, že některý z pánů filmových podnikatelů by měl chuť na základě státem uděleného monopolu si vydělávat pro svou kapsu. L.

Po závodních volbách prognosa pro obce

Snad není příliš troulalé před novou serií obecních voleb odhadovat celkový výsledek a pravděpodobné přesuny, které nastaly od parlamentních voleb minulého roku. Ministerstvo vnitra poskytl od té doby politickým stranám několikero příležitostí, ověřit si nálady voličstva způsobem, kterému Němci říkají „Stichprobe“. Ačkoli se volby v posledním půldruhém roku konaly většinou jenom v obcích a v několika menších městech, není tentokrát předpověď pouhým procvetím. Krátkozrakým lidem je dovoleno vidět pouhé číslice a puntičkářsky je sečítat, ale krátkozrakost je vada i v obyčejném životě, natož pak v politice! Mluvíme-li o volbách a odvažujeme-li se odhadovat přesuny, hledáme tendenci volebních výkyvů, zjevných už i z dosavadních výsledků. Nejen v obcích, kde výsledky jsou značně zbarveny místními vlivy. Věc je totiž taková: před 6. prosincem konaly se v celém státu volby do závodních rad horníků. Denní listy je sice odsunují na druhé místo, ale tím se jejich význam nezmenšuje. Ukažte nám jediného politika, který by mávl rukou nad volbami, projevujícími náladu a smýšlení dělnictva v jednom z hlavních průmyslových odvětví, kde se až dosud odehrávaly největší sociální zápasy v Československu. Už v tom je zvláštní význam těchto voleb, ale nedostí na tom: závodní volby horníků současně prozrazují tendenci politického přesunu od parlamentních voleb. Hlasovalo přece několik desítek tisíc dělnictva a připočítáme-li jejich rodiny, pak dostáváme úctyhodnou číslici daleko přes stotisíc voličů, třebaže hornické rodiny přímo nehlasovaly.

Tendence se hlásí sama. Především utrpěla ztrátu odborová organizace Národního sjednocení, kterou dělníci poznali pod titulem Národního sdružení. V ostravském kraji, kde tato organizace nejpevněji zapustila kořeny, ztratila více než 1200 hlasů a pět mandátů, přes všechnu pomoc těžářů, kteří dbali, jako starostliví konsulové, aby jí nepostihlo hromadné propouštění. V kladenském uhelném revíru ztráclí Národní sdružení skoro 2% a klesá na 701 hlasů se sedmi mandáty. V severočeské uhelné oblasti je zatímto výsledek podobný a závěr se přímo vnučuje: od parlamentních voleb, které měly být pro Národní sjednocení přílomelem, ale místo toho se staly jeho zhrzenou nadějí, trvá ústup a pokles tohoto politického seskupení. Horníci tedy projeví, jak dovedou ocenit jeho sociální a politický obsah a jak si všimají všeho, co se děje ve fašistickém sousedství.

Ještě drtivěji dolehly závodní volby na komunistické vedení, které si věru může opakovat pověstný povzdech: ještě několik

takových úspechů a je po nás! V ostravské oblasti ztrácejí rudé odbory skoro 50% hlasů. R. 1932 mohlo se tu komunistické vedení chlubit 10.118 hlasy — letos zachránilo pouze něco přes 5000. Také v severočeském revíru je ztráta citelná a dokonce i na Kladensku nastal na velkodolech pokles téměř dvouprocentní. A to na tom Kladensku, kterému se všeobecně říkalo rudé Kladensko! Komunistické vedení našlo ovšem vysvětlení snadno a rychle: teror! Na doklad uvádí propouštění na Ostravsku, ale mělo by si ještě někoho najít, kdo by uvěřil, že to je jediná a hlavní příčina — když ztráta hlasů je přece všeobecná a celostátní. Lidsky je sice pochopitelné, že vedení nepřiznává marasmus, zachvacující teď KSČ, v hlavě i v údech — a díky imitované hierarchii především v hlavě — ale politickou skutečnost se světa nesprovodí. Rudé odbory se tiše likvidují a vlastně je s podivem, že není ztráta větší.

Tato tendence volebních výsledků dá se objevit bez jasnovidectví a dá se předvídat také pro volby, vypsané už na 6. prosince.

K. Frič.

HLEDÁ SE

slušný a nenápadný spisovatel pro členství ve IV. třídě České akademie věd a umění. Přihlášky na sekretariát Akademie pod značkou: „Tichá voda břehy mele.“

Stráž nebo politická garda?

Tisk, mluvící jménem stran, které oblékly své příslušníky do barevných košil, které si vymyslely prapor přesně podle vzoru nacistického a které jsou vůbec velmi nadšený působením italské a německé diktatury, našel zas jednou příležitost, aby projevil svůj demokratismus (projevuje jej tehdy, když si myslí, že by se to snad hodilo proti odpůrci). Protože policie a četnictvo nestačily na ohlídnání zboží, svěřeného železniční dopravě, pořizují si dráhy vlastní stráž. Část pravcového tisku byla hned s úsudkem pohotová: tvoří se ozbrojené sbory jedné politické strany.

Mluvílo se o tom minulý týden v sociálně politickém výboru a ministr železnic užil příležitosti, aby tuto pomluvu rozhodně vyvrátil. Mohl se právem odvolat na své mnohé projevy, v nichž naši republiku chválil jako vzor státu, který se dovedl vystříhat těžké chyby svých sousedů a ponechal zbraně v rukou orgánů, ustanovených k tomu ústavou. Ministr Bechyně je z těch, kdo nejrozhodněji čelili pokusům o politické vyzbrojování. Takováto minulost povzbuzuje důvěru v jeho slovo, zatím co protidemokratické sklony vzpomenuť tisku činí poplašný pokřik poněkud podezřelý.

Z. S.

Příklad, který by měl táhnout

Ludová strana drží většinu slovenské inteligence tím, že jí ustavičně ukazuje, jak je personální politika ke Slovákům nespravedlivá. Svoje přání v tom ohledu vyjadřují luďáci celkem stručně heslem: Slovensko Slovákům. Praktické řešení si představují tak, že by napříště nebyl ani jeden Čech jmenován na Slovensko a že by Slovinci nemohli být jmenováni do zemí českých, ovšem mimo ústřední úřady. Je jasné, kam strana takovou politikou míří: separovat administrativu jedné části republiky od druhé. Je také pochopitelné, že jako největší strana na Slovensku by po takovém rozdělení veřejné správy měla na ni největší vliv. Kdo vidí malé nadání této strany ke snášlivosti a neodpovědnou improvisaci, se kterou se dnes staví k otázkám naší vnitřní a také zahraniční politiky, dovede si představit, k jakým koncům by se asi veřejná správa na Slovensku za luďáckého vlivu dostala.

Věc se snad ještě nejeví nijak nebezpečnou, dokud Ludová strana nemá přímého vlivu na to, kdo o bude jmenován. Ale časem se může stát, že takový vliv mít bude. Bude-li pak ještě trvat dnešní systém, kdy se vlastně mlčky uznává správnost hesla „Slovensko Slovákům“ (tím, že se podle něho naše personální politika řídí), nebude za těžko Ludové straně prosadit, aby se dělalo pravidelně a všude to, po čem dnes touží. Je skutečně nepochopitelné, proč nechceme nebo nedovedeme z Československa udělat v ohledu veřejné správy jednotný stát. Proč by nemohli Slovinci sloužit stejně dobře v českých zemích jako Češi na Slovensku? Na to vám nikdo neodpoví. Češi tím, že nedovedou říci jasné slovo o věci, vypadají, jako by měli

skutečně špatné svědomí. Proto si opravdu zaslouží největší pozornosti čin ministra železnic, který poslal několik nově přijatých Slováků na předepsanou praxi do českých zemí. Odůvodňuje to v rozpočtové rozpravě, řekl na adresu luďáckých stěžovatelů: „Nikomu se nepodaří udělat neprostopnou zeď mezi historickými zeměmi a mezi Slovenskem, nikomu se nepodaří porušit československou jednotu, protože spravedlivých Slováků, kteří jsou přístupni věcným argumentům a milují tuťto zem jako my, je veliká většina a jejich jistě také veliká většina v Ludové straně.“

To jsou slova, která skutečně stojí za to, aby si je dobře pamatovali také jinde než jen v ministerstvu železnic. Hlavně proto, že byla promluvena právě včas.

Dr. v.h.

K vývoji studentstva

Byly doby, kdy studentstvo bylo avantgardou národního a myšlenkového vývoje. Toto údobí — velmi dlouhé a časem velmi plodné, končí na sklonku minulého století. Další vývoj směřuje od extenzivní práce k práci intenzivní. Proti Akademickému čtenářskému spolku, proti Slavii z minulého století, které byly národně politickou tribunou studentského hnutí, jest Svaz československého studentstva již institucí, v níž hodně převažují odborové zájmy studentské, jež také těsně před válkou formuloval sjezd Federace vysokoškolského studentstva. Po převratu odborová myšlenka — studentstvo musí svoje požadavky uplatňovat svými odborovými organizacemi podobně jako jiné organizace — byla zdůrazněna někdy až upřílišněně; zapomenulo se na to, že studentstvo jest přechodným stadiem, kterým prochází studovaná inteligence do vlastního životního postavení. Politicky po převratu studentstvo žilo časem velmi hlučně. Ale politickou, myšlenkovou avantgardou — jako sociální skupina — již není. Je dobře se rozloučiti také s jednou velmi běžnou — a pro studenty velmi libivou — představou; s tou, že studentstvo jest nositelem pokrokových tendencí. Vidíme studenty na krajní levi. Vidíme však studentstvo na nejkrajnější politické pravici, kde často v dohodě se sekretariáty obstarává nejhrubší palbu a největší hluk. Abychom nechodili daleko: demonstrace proti Kelsenovi, právnické fakultě a poslední valná hromada Všehrdů jistě vyléčí mnohé z víry, že studenti jako celek jsou a priori svojí povahou nositelé nějaké pochodné pokroku. Mnohé odborné studentské spolky byly degradovány na barometry, které mají ukázat, má-li ve studentstvu převahu pravice nebo levice. Leckdo by se domníval, že mezi studentstvem spory a názory budou mít svoji úroveň, že studenti nebudou proti sobě používat argumentů, které vycetli z večerníků. Ale studenti myšlenkové spory si vyřizují i násilím, překřičením a hlukem. Studentstvo je dnes — politicky — z největší části jen amplionem, z kterého znějí otrelé, strnické fráze. V celku: tohle není vývoj kupředu. To je degradování se na služku politickým stranám.

V. G.

Slepé pohraničí

Tvoříme si Stráž obrany státu, abychom zladili a pro bezpečnost nejhoolostivějších území zajistili součinnost některých složek veřejného pořádku. Při této příležitosti a při projednávání rozpočtu je opět často slyšeti stesky, že zejména pohraniční stanice četnické a finanční stráže jsou vybaveny velmi špatně telefonem. Nejen v zájmu rychlého dopadení rušitelů veřejného pořádku, ale i pro pohotovou obranu pohraničí je zajisté nezbytně třeba dokonalé sítě telefonní. Bez spojení jsou pohraniční orgány slepé oči. Musila by být ovšem v činnosti ve dne, v noci. Nesmíme si však zastírat, že tento správný požadavek je už poněkud předstížen technikou. Telefon už nemůže zůstat jediným našim pojítkem s nejvyššími hláskami naší státní bezpečnosti. Možný útočník by se ostatně jistě při pečlivé přípravě vpádu postaral také o to, aby ve vhodné chvíli přetrnul nervy naší bdělosti. Opatrnost tudíž velí, aby bylo pojítko VČAS aspoň zdvojeno. Je to možné bezdrátovými vysílačkami o krátkých vlnách. Slovo „včas“ je třeba zvláště podtrhnouti. Nic nebude „příliš včas“. Bude nutné vyřešit tolik otázek technických a organizačních, aby se dosáhlo rychlé a přesné souhry, že času opravdu nezbyvá. To není jen typ přístroje a jeho rychlá hromadná výroba (ovšem i co nejlevnější), nezávislost elektrického zdroje a výcvik mužstva, ale také účelná síť ústředěn, vhodné kody, vyhrazené vlnové délky, permanence služby a mnohé věci jiné. Není

ostatně vyloučeno, že i poplachová služba protiletická se bude musit zabývatí tímto úkolem, už pro stále zvyšovanou rychlost letadel. Veřejnost dnes uznává ráda, že musí přínéstí nyní jistě oběti hmotné, aby se vyhnula větším obětem příštím — na statech i životech. Chápe-li se naléhavá potřeba dokonale sítě telefonní od hranic k mozku země, měla by se včas vybudovati stejně dokonalá síť bezdrátová. Povahou věci by to ostatně patřilo právě do působnosti Stráže obrany státu. *ld.*

Život a instituce

Dr. Otto Rádl:

Nobelova cena míru

Nevděčné povolání.

Od roku 1901 do roku 1936 bylo vyznamenáno třicet šest nejslavnějších pacifistů Nobelovou cenou míru. Ukázali jsme již před časem ve dvou článcích o Nobelově ceně literární, že toto vyznamenání, spojené s pěkným darem sumy, přesahující dnes milion korun, je největší existující čestnou cenou na světě. Jestliže z celého toho velkého množství lidí, kteří v druhé polovině minulého století a v první čtvrtině letošního století věnovali své životní dílo míru mezi národy, bylo vybráno pouze třicet šest osob, předpokládali byste, že si tahleta slavná jména lidstvo hodně hluboko vštípí a hodně dobře zapamatuje. Přečtete-li však seznam laureátů, který jsme vám v tomto článku sestavili, uvidíte, že z těch šestatřiceti jmen jich nejvš o s m zná každý průměrný inteligent. Ostatní jsou skoro docela neznámá. Zeptáte-li se i hodně sečtělého inteligenta na to, ví-li o jakémsi panu *Q u i d e e o v i*, je větší pravděpodobnost, že se setkáte s udiveným pohledem nebo s dohadem, že by to mohl být nějaký *Holland'an* — než by vám otázaný promptně odpověděl, že to je německý nositel Nobelovy ceny míru z roku 1927. Ne-půjdeme s těmihle zkouškami ani dále, do států odlehlých jako jsou Švédsko, Norsko, Holandsko a Dánsko, v nichž se vyskytují jména pro našeho normálního čtenáře novin ještě daleko podivnější, spokojíme se s pouhým konstato-váním, že být pacifistou je věci daleko neslavnější než býti hlasatelem války, a že kterýkoli generál se účastní loupežné výpravy do středu Afriky proti nějakému pokojnému a bezbrannému pranárodu, má vyhlídku, že bude za jeden měsíc slavnější než nějaký pedant, který po celý život pracoval pro mír.

Řekli jsme před rokem již dosti o tom podivínu *Alfredu N o b e l o v i*, jenž roku 1863 vynalezl způsob jak zacházeti s nebezpečně výbušnou látkou nazvanou dynamit, a později ještě bezdýmný nitroglycerinový prach a 355 jiných stejně nebezpečných a eventuelně i užitečných vynálezů. Tento vzdělaný samouk, jenž sám o sobě napsal, že bloudí a vleče svůj život bez cíle jako životní vrak, zmítaný vlnami bez kompasu a bez kormidla, tento muž bez přátel a bez rodiny, jenž o sobě jednou zvolal: „Mám odpor k sobě samému“ — tento pesimistický misantrop byl naplněn podivnou láskou k umění a podivnou vírou, že na světě jednou nastane všeobecný mír. Tento nepřítel společenského života, člověk po celý život svobodný a chorobný, v jehož stopách zůstala vůně dynamitu a petroleje — jako by v reakci proti podivnému fatalismu, jenž mu usoudil, aby přispěl především k nejrafinovanějšímu zdokonalení vražedných zbraní — věnoval část svého obrovského jmění i práci pro mír ve formě jedné z pěti „Nobelových cen“ každoročně udělovaných.

J a k v y p a d á c e n a m í r u .

Na rozdíl od prvních čtyř cen, kterou za největší objev ve fyzice, chemii, fyziologii s medicinou a pro dílo

literární uděluje Akademie š v é d s k á — rozhoduje o udělení páté ceny, ceny mírové, zvláštní výbor *n o r s k ý*, který volí norský *Storthing*. Pro udělení Nobelovy ceny míru mají právo navrhovati kandidáty nejen členové tohoto norského výboru, nýbrž i členové různých vlád a Národních shromáždění, členové meziparlamentární Unie, mezinárodního rozhodčího soudu v Haagu a Ústavu pro mezinárodní právo, dále jsou oprávněni navrhovati kandidáty všichni universitní profesori věd státních a právních, profesori historie a filosofie, a konečně ti, kteří Nobelovu cenu míru již obdrželi.

Tato cena míru se uděluje každoročně 10. prosince v *O s l o* Nobelovým výborem, sestaveným z členů norského *Storthingu*. Zasedání svolané speciálně k tomuto účelu se zahajuje slavnostní řečí presidenta, po níž Nobelův výbor z členů parlamentu oznámí své rozhodnutí. Slavnostním způsobem pak je ohlášeno, komu byla cena míru udělena. Obdařený může se dostaviti buď osobně, kdyby však nemohl, převezme cenu místo něho diplomatický zástupce jeho země. Obdařený obdrží Nobelovu medaili s nápisem „*Pro pace et fraternitate gentium*“ (Pro mír a sbratření národů) a s vyrytým svým jménem. Po té obyčejně obdařený prosloví svou „Nobelovskou přednášku“.

Nobelova cena míru se uděluje od roku 1901 a protože v pětatřiceti letech od té doby uplynulých to leckdy se světovým mírem vypadalo špatně, nebyla tato cena osmkrát vůbec udělena: bylo to v letech 1914 až 1916, 1918, 1923 a 1924, 1928 a 1932. Zakladatel této ceny měl o pacifismu své zvláštní názory. Nevěřil v úsilí pacifistů, požadujících odzbrojení, a pravil o tom výslovně:

„Dožadovati se odzbrojení je skoro totéž jako činiti se směšným: nikomu to nepomáhá.“

„Mé továrny ukončí snad válku dříve, než všechny jejich kongresy. Toho dne, kdy by stály proti sobě dvě armády, jež se mohou zahubit v jediné vteřině, poděsí se jistě každý civilisovaný národ války a pošle raději svá vojska domů.“

Nobel byl přesvědčen, že by bylo záhodno, aby se války konaly za podobných přesných pravidel, jako se konají souboje a aby neutrální osoby dříve rozhodly, je-li k ospravedlnění války skutečný důvod. Docela prakticky vypadá požadavek Nobelův, aby všechny státy se společnou konvencí zaručily, že budou hájiti navzájem tu zemi, která by byla napadena. O odzbrojení však neměl Nobel valného mínění nikdy. Věřil, že:

„Moc spojených armád naučí rušitele míru vážnosti a tímto způsobem zajištěný mír způsobí, že záhy politické napětí povolí. Uvidíme pak, jak rok od roku ponenáhlu, ale jistě se snižuje počet různých armád, které už nebudou míti existenčního důvodu.“

Když se roku 1893 Nobel rozhodl založiti cenu míru, formuloval podmínky jejího udělení takto:

„Cena míru bude udělena tomu muži nebo té ženě, kdo přivede o nejdleší krok Evropu blíže k ideálu všeobecného míru.“

Že by však bylo možné odzbrojení a že by bylo možno přinutiti národy, aby obecně své spory předkládaly fanligatornímu rozhodčímu soudu, to Nobel odmítal jako fantastickou utopii. Nobel sám nechápal onu podivnou ironii osudu, která jeho, vynálezce nejstrašnějších výbušných látek a nejhrozivějších ničících prostředků moderní války učinila teoretickým apoštolem míru. A ostatní z pacifistů, kteří Nobelovou cenou míru byli obdarováni, se tuto ironií ani nesnažili chápat, neboť nobelovské gesto je v dnešním kapitalistickém světě něčím naprosto ojedinělým — a k propagaci míru je třeba stejně peněz, jako jich je zapotřebí k vedení války.

V y z n a m e n á n í .

Uvedli jsme již, že celkem Nobelovu cenu míru obdrželo 36 osob. Vedle nich obdržely ji také 3 právnické

osoby, a to Meziparlamentární Unie, Červený kříž a Ústav mezinárodního práva.

Rozdělíme-li vyznamenané Nobelovou cenou míru podle národností, uvidíme, že nejvíce mírových pracovníků dodala Amerika, která má celkem 8 laureátů (Roosevelt, Root, Wilson, Dawes, Kellogg, Addamsová, Buttler a Lamas). Po ní přijde Francie, která má 6 odměněných (Passy, Renault, Estournelles, Bourgeois, Briand, Buisson). Na dalším místě stojí Anglie, která dostala Nobelovu cenu míru čtyřikrát (Randal-Cremer, Chamberlain, Norman-Angell a Henderson). Pak přijde Švýcarsko, v němž cenu míru obdržely tři osoby a dvě korporace (Dunant, Ducommun, Gobat, Meziparlamentní Unie a Červený kříž). Belgie obdržela cenu míru třikrát (Beernaert, La Fontaine a Ústav mezinárodního práva). Švédsko o třikrát (Arnoldson, Branting, Söderblom), Německo o třikrát (Stresemann, Quidde a Ossietzky). Rakousko o ji obdrželo dvakrát (Suttnerová a Friedl), Norsko o dvakrát (Lange a Nansen). Ze zbývajících států obdržel každý Nobelovu cenu míru jednou: Itálie (Moneta), Dánsko (Bajer) a Holandsko (Asser).

Resumujeme-li všechny tyto ceny, vidíme, že Germánie náród y se zasloužily o světový mír nobelovským způsobem 24krát, románské, k nimž počítáme i Švýcarsko, 15krát, při čemž 3 ceny sem započítané připadají na mezinárodní korporace. Ze slovanských národů se význačným způsobem o mír dosud nezasloužil nikdo, patrně proto, že takové všelijaké Srbsko a jak se ty jiné státy jmenují, zavdávají leda mírumilovným germánským národům podnět k vedení světových válek.

Nehledíme-li však k tomuto nezájmu o národy slovanské, který jsme stejně křiklavým způsobem pozorovali i u Nobelových cen literárních, musíme uznati, že norský Storthing se chová v této své významné funkci neobyčejně kurážně. Na rozdíl od bohatého Švédska, v němž o udělení Nobelovy literární ceny rozhodují přestárlí profesori a biskupové ve smyslu akademicky konservativním, mívá udělení Nobelovy ceny míru v chudém Norsku smysl útočně revoluční. V řadách nositelů Nobelovy ceny míru může sociální demokracie s hrдостí ukazovati na dlouhou řadu svých příslušníků, velké množství bojovných demokratů tu došlo uznání své práce.

Američané.

Američané stojí na prvním místě největším počtem nositelů mírové ceny. Jejich řadu zahajuje roku 1906 Theodore Roosevelt, vzdálený strýček dnešního presidenta Spojených států, jenž ve své kariéře s ním má leccos společného. Také on, pocházející ze stejné patricijské rodiny holandského původu, byl stejně horlivým reformátorem a bojovníkem proti korupci, také on pro ztrátu zdraví byl nucen přerušiti svou kariéru a věnovati se loveckému životu na farmě na dalekém západě a také on vrátil se pak znovu do politiky, byl stejně guvernérem státu newyorského, tajemníkem ministerstva námořnictví a konečně presidentem Spojených států. Nobelovu cenu míru si získal tím, že roku 1902 dal podnět k zahájení činnosti mezinárodního rozhodčího soudu v Haagu a že zprostředkoval mezi oběma velmocemi za války rusko-japonské, při čemž si odnesl skutečný úspěch. Známe jeho život z několika zajímavých knížek o dobývání dalekého západu, o jeho zkušenostech v říši zálesáků a z jeho autobiografie. Své názory nám napsal v zajímavých essayích o amerických ideálech a o pravém amerikanismu. Zemřel teprve po světové válce.

Druhým Američanem, jenž získal cenu míru roku 1912, byl Elihu Root. Tento doktor práv a advokát mnoha slavných případů, straník republikánů a konečně ministr války a zahraničí, se zasloužil především o mír ve státě americkém. Stejně jako dnes, zasedal tehdy panamerický kongres v Riu de Janeiro, jehož byl čestným předsedou a na němž se vyznamenal tím, že úspěšně odstranil protiklady mezi Spojenými státy a mezi republikami latinské Ameriky. Byl odborníkem v otázkách arbi-

trážních a za jeho důmyslná rozhodnutí mu vděčí Japonsko, Anglie, Francie, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Rakousko, Švýcarsko, Norsko, Švédsko, Dánsko i Holandsko. Tento energický pacifista sjednal smírnou dohodu i mezi Spojenými státy a Japonskem, mezi nimiž roku 1907 hrozil výbuch války. Je předsedou Carnegieovy mírové nadace.

Třetí z amerických nositelů mírové ceny, profesor Woodrow Wilson je u nás příliš dobře znám pro přímé zásluhy o naší samostatnost a pro svůj přátelský poměr k presidentu Masarykovi. Tento doktor filosofie a profesor dějepisu a národního hospodářství byl zvolen demokratickou většinou presidentem Spojených států roku 1912. Byl z těch, které udělala velkýmí velká doba: ačkoliv bojoval za světové války za absolutní neutralitu Spojených států, stal se později po vítězném skončení války národním hrdinou všech osvobozených národů evropských. Když jako první ze všech amerických presidentů podnikl během svého úřadování koncem roku 1918 cestu do Evropy, byl tu uvítán jako triumfátor. Tento idealista však byl ke sklonku svého života bolestně rozčarován, když se dostal mezi čachry evropských politiků a mezi mocenský zápas Anglie, Itálie a Francie, který se rozvinul na mírové konferenci v Paříži. Dosáhl uskutečnění své vysněné Společnosti národů, svými 14 body změnil mapu Evropy, ale vrátil se do Ameriky jako zahořklý a zlomený člověk. Ani udělení Nobelovy ceny z roku 1919 nedovedlo napravit toto rozčarování. Také od něho známe mnoho knih, ještě dnes aktuálních, zejména životopis Washingtonův, dějiny amerického národa a studii o mezinárodních ideálech.

Wilson se snažil vstupu Spojených států do války zabrániti — Charles Gates Dawes americké vojsko v Evropě organizoval. Tento americký nositel Nobelovy ceny míru z roku 1925 je zajímavou postavou: železniční inženýr a studující práv, státní finanční kontrolor a president obrovského bankovního trustu, jenž mu vynesl veliké bohatství. Skvělý organizátor, jenž řídí zásobování celé americké armády v Evropě, důstojník, jenž se během války stane generálem a po válce mezinárodním finančním znalcem reparační komise. Ve své vlasti se dopracovává úspor ve státních financích a v Evropě uskutečňuje t. zv. „Dawesův plán“, regulující splacení německých válečných dluhů. Americký velvyslanec v Londýně, americký delegát na námořní konferenci, autor knih o bankovním systému — a při tom vždycky politik zdůrazňující „nepolitickou politiku“. Můžete ho osobně poznati z jeho deníku psaného za velké války.

Docela podobný typ dostává cenu míru roku 1929. Američan Frank Billings Kellogg byl také právník, advokát a president Advokátní komory, senátor republikánské strany. Také on pracoval v reparační komisi a také on byl velvyslancem v Londýně. Spolupracoval při konferenci o „Dawesově plánu“, a stal se americkým ministrem zahraničních věcí. Mírovou cenu obdržel rovněž za úspěšné likvidování části finančních závazků Německa po válce.

Vedle těchto oficiálních politiků a representantů Spojených států obdrželi roku 1931 Nobelovu cenu míru dva Američané nepolitické. Je to především Jane Adamsová, sociální reformátorka, která pracovala v Chicagu a organizovala hnutí „setlementační“ i v Anglii a Německu. Tato pacifistka a autorka zajímavých knih o dvacetileté sociální ženské práci v Chicagu a o cestách ke společenskému životu stala se po válce předsedkyní Mezinárodní ženské ligy pro mír a svobodu a předsedkyní Pacifistické ženské konference z roku 1928. Roku 1919 vydala protiválečnou knihu „Hlasy národů o válce“. Současně s ní, již bylo při udělení Nobelovy ceny míru jednademdesát let, dostal tuto cenu devětašedesátiletý americký pedagog a pacifista Nicolas Murray Butler. Tento rektor kolumbijské university a vydavatel pedagogické revue věnoval své životní dílo na jedné straně pedagogice, na druhé straně společenské kritice a politické praxi v republikánské straně. Pro nás má tento autor knih o otázkách americké svobody, o smyslu výchovy a o po-

krocích politiky význam jako upřímný přítel Československa.

Přehledněme-li všechny tyto americké nositele Nobelovy ceny míru, k nimž se řadí roku 1936 *Carlo Saverio Lemmas*, vidíme, že jsou to vesměs reprezentativní státníci, osoby, na něž celý národ je hrd. Je z toho patrné, že pacifistická politika je v Americe oficiální linií, že je věcí státu, k níž se otevřeně hlásí politikové na nejčelnějších místech.

N ě m c i.

Docela jinak je tomu v Německu. Pacifistická politika v praxi je v tomto státě něco docela výjimečného a mezi německými laureáty pouze jediný, *Stressemann*, byl významným politikem. Až do světové války nedostal Nobelovu cenu míru dokonce nikdo z říšských Němců. Oba z významnaných v té době jsou Rakušany.

První z nich, *Bertha* baronka ze *Suttnerů* má dokonce blízký vztah k nám jako rozená hraběnka *Kinská*, rozená 9. června 1843 v Praze. Její matka byla rozená *Körnerová* a pocházela z rodiny německého básníka *Theodora Körnera* a sama psala také básně. Po ní zdědila *Bertha* ze *Suttnerů* literární nadání, které jí roku 1889 proslavilo dvoudílným románem „*Zbraně dolů*“, přeloženým do mnoha jazyků. Jeho pacifistická tendence na ni upozornila, takže roku 1891 jí bylo nabídnuto předsednictví vídeňského spolku přátel míru. Redigovala také po sedm let pacifistický měsíčník stejného titulu a byla nejprve členkou a později místopředsedkyní mírového úřadu v Bernu. Pořádala přednášky ve Francii, Belgii, Holandsku, Americe i Dánsku, psala mnoho článků a spolupracovala přímo s *Alfrédem Nobel*em. Kromě románů líčících vysoké vrstvy společenské, věk strojů, a jiné otázky sociální napsala knihu o činnosti haagské mírové konference, o potírání války a mnoho článků shrnutých později do dvou svazků pod titulem „*Zápas proti světové válce*“. Nejosobněji ji poznáte v jejích pamětech.

Její přímý spolupracovník byl *Videňák Alfred Hermann Fried*. Tento vydavatel jejích článků, jenž byl k mírové propagaci veden přímo svým „*nomen omen*“, byl zprvu knihkupcem, pak žurnalistou, pak redaktorem největšího německého pacifistického časopisu. Založil německou a rakouskou mírovou společnost a spolupracoval na všech podnicích, které před válkou usilovaly o udržení míru. Za války uprchl do Švýcarska, kde silně potíral oficiální německou politiku. Jeho články vyšly shrnuty pod titulem „*Nemocná válka*“. Kromě nich vydal obsáhlé studie o problému odzbrojovacím, informativní knihu o mírovém hnutí a studii o „*Panamerice*“.

Stejně jako stáli stranou od německé i od rakouské oficiální politiky *Suttnerová* a *Fried*, byl jejím odpůrcem i *Ludwig Quidde*, německý nositel Nobelovy ceny míru roku 1928. Tento historik a soukromý učenec, jenž býval tajemníkem pruského historického ústavu v Římě, byl již v devadesátých letech vůdcem německého mírového hnutí. Je zajímavým rysem, který pozorujeme skoro u všech pacifistů, že studie nebo část svého mládí strávili v cizině a ve styku s cizím národem poznali nesmyslnost všech nacionálních egoistických ambicí a potřebu pacifistické spolupráce národů. *Quidde* se dostal dokonce do prudkého protikladu s císařským Německem, když roku 1894 vydal svou pověstnou brožuru „*Caligula*, studie o šílenství římských caesarů“, která se dočkala ještě téhož roku třiceti vydání. Císařské Německo vidělo v této studii právem persifláž císaře *Viléma II.* a odsoudilo *Quiddeho* roku 1896 na tři měsíce do žaláře pro urážku Veličenstva. V době dnešních pokroků připadá nám tento trest za urážku Veličenstva z boží milosti přímo dětským poškádlením ve srovnání s tím, jak dnes dovedou trestati diktátory ze své milosti. *Quidde* se po válce stal zástupcem jihoněmecké demokratické strany, byl členem výmarského národního shromáždění, předsedou německé mírové společnosti a německého mírového kartelu. Tento muž výmar-

ského Německa má za sebou mnoho obsáhlých knih o mírovém hnutí, o organizaci meziparlamentární unie o obmezení zbrojení, o demokracii a o Společnosti národů. Byl sedmdesátiletým starcem, když při udělení Nobelovy ceny pronесl svou přednášku o odzbrojení a bezpečnosti národů.

Do téhle řady patří i *Carl von Ossietzky*, laureát Nobelovy ceny míru za rok 1935, o němž podrobně jinde. Odměněním jeho díla ukázala norská komise po prvé, jak obrovským bojovným prostředkem pacifismu je instituce ceny míru. Zatím co oficiální státní orgány jsou nuceny předstírat z hospodářských důvodů korektní poměr k dnešnímu německému režimu, může si tato obrovská mezinárodní velmoc, jakou je cena tak vysoká a cena této pověsti, dovolit vhodit dnešním vládcům Německa do tváře rukavici. Zatím co všichni zahraniční ministři jsou nuceni odpovídati zdvořilými slovy na nezdvořilé skutky Třetí říše jen proto, aby export jejich státu nebyl poškozen, může celý civilisovaný a mírumilovný svět, jenž navrhuje kandidáty Nobelovy ceny míru dnešním pánům Německa povědět: pánové, jste nám krajně nesympatičtí. Dnes nejde o to, byly-li *Ossietzkyho* zásluhy o mezinárodní mír stejného formátu, jako zásluhy *Wilsonovy*, *Briandovy*, nebo *Stressemannovy*. Dnes jde o to, že přidělení Nobelovy ceny míru osobě, která je dnešním expansionistním a válečnickým vládcům Německa více než nemilá, byla uskutečněna nejúspěšnější protiněmecká a tím také protiválečná demonstrace, jež byla možná. Dva roky propagační práce *Goebelsovy* jsou dočista zmařeny tímhle faktem, který ukázal, že Německo je tak neoblíbeno, že jeho odpůrci jsou odhodláni i k tak nezdvořilému gestu, jímž by to dali najevo. To je v historii ceny míru přímo revolučním činem.

Docela opačný smysl mělo udělení Nobelovy ceny míru roku 1926 Němci *Gustavu Stresemannovi*. Tehdy bylo proti předsudkům celého světa projevem důvěry k Německu. Je zajímavé, že tento těžkopádný *Berlíňan*, historik a doktor filosofie, syndik průmyslnického svazu a poslanec strany národně-liberální, velice rozvážný říšský kancléř a opatrný zahraniční ministr se stal dnešnímu Německu již dávno osobou nevídanou. *Ulice*, která v *Berlíně* nesla jeho jméno, dostala již dávno jméno oslavující připojení sárského území k říši, a jeho úsilí o úpravu mírumilovného poměru mezi Německem a jeho bývalými odpůrci pomocí rozumného vyjednávání a vzájemných ústupků je v dnešním Německu kompromitováno. Tím, že se Třetí říše odříká tohoto rozvážného tvůrce úmluv *locarnských*, muže, jenž má zásluhu o předčasné vyklizení *řínského* území i o snížení *reparačních* platů německých ve formě *Youngova* plánu — odříká se dnešní Německo současně jediného oficiálního německého politika, jehož zásluha o světový mír byly odměněny udělením Nobelovy ceny.

A n g l i ě a n é.

Na první pohled překvapí malý počet Angličanů mezi laureáty Nobelovy ceny míru. V zemi tak reálných politiků a většinou oportunních politiků, kteří nemají příliš důvěry v politické zásady uskutečňované v dlouhých obdobích, v zemi, která svou politickou praxi si určuje obyčejně teprve v posledním okamžiku na základě podivné intuice a bez jakýchkoli jiných abstraktních principů, než principů *gentlemanství*, v této zemi ovšem se pacifismus netěší v oficiálních politických kruzích příliš upřímné důvěře. Celková linie anglické politiky je ovšem pacifističtější než politická linie kteréhokoliv jiného státu; ceny míru však dostávají praktičtí pacifisté daleko méně často než důkladní teoretici světového sbratření. A takových má Anglie málo.

První Angličan, jenž dostal Nobelovu cenu míru roku 1903, *William Randal Cremer*, byl přímo proletářem, truhlářem, kdež začal svou politickou kariéru jako člen odborové organizace truhlářů a tesařů. Teprve později se stal jedním z vůdců odborářského hnutí britského a

roku 1864 spoluzakladateľom a tajníkom socialistického internacionálu. Za nemecko-francúzske vojny založil d'elnickú mierovú asociáciu a bol v'udčím duchom mezinárodných organizácií, usilujúcich o odstránenie vojenných konfliktů rozhodčím súdom. Stal sa členom snemovny a spolu s francúzskymi pacifistami založil meziparlamentárnu úniu, pracujúcu na odstránenie sporů arbitrážou. Bylo mu päťdesiat rokov, keď obdržal Nobelovu cenu za mier a keď jej peníz veľkoryse daroval na prospech smírčieho ligy.

Z proletárskych kruhů vyšiel i Arthur Henderson, jenž začal svoju kariéru ako kovod'elník. Pozd'ejší stal sa tajníkom odborovej organizácie, propagoval abstinenciu, a dostal sa do snemovny za Labour Party. Zastával rôzne ministerské kresla, bol i za vojny v ministerstve Lloyd Georgea, bol medzi anglickými politikami, ktorí roku 1917 navštívili Rusko. Od spolupráce s MacDonaldom, jehož zahraničným ministrom bol v prvej d'elnickej vláde anglickej, dostal sa pozd'ejší po rozlome Labour Party až do príkrého protikladu proti svému bývalému priateľovi MacDonaldu. Nobelovu cenu za mier obdržal roku 1934 za svoju usilovnosť a bohužel tragicky neúspešnú snahu dosiahnuť odzbrojenie veľmocí.

Jako pouhý žurnalista vstúpil do verejného života Norman Lane Angell, jenž bol zpravodajom rôznych amerických novin, žil ďaleko na americkom západe, pozd'ejší bol redaktorom „Daily Mail“ v Paríži a autorom rôznych sociálne-politických a pacifistických spisů. Proslavila ho již roku 1910 kniha „Velká iluze“, ktorá rovnako ako jej pokračovanie „Plody víťazství“ bola preložená skoro do všetkých evropských jazyků. Nobelovu cenu za mier dostalo za významnú teoretickú prácu o mierových smlouvách, o základoch mezinárodnej politiky a o vojne.

Jediný tradičný anglický politik odmenený Nobelovou cenou za mier je Sir Joseph Austen Chamberlain, laureát z roku 1925. Tento prvorozený syn slávneho štátnika a koloniálneho politika britského impéria a dlhoročný tajník svojho otca bol priamo predurčený na politickú dráhu. Již v deväťdesiatich rokoch bol ministrom pošt, pozd'ejší ministrom financií, a po rokoch predsedom snemovny a unionistickej strany. Tento politik, jenž videl v socializmu prirodzenú nebezpečnosť, bol roku 1924 odpúrcem ženevského protokolu, obdržal však za mier Nobelovu cenu spoločne s Dawesom roku 1925 za svoju spoluprácu na Locarnskom pakte medzi Nemeckom, Francií, Belgií, Angliou a Talii a pri uzavretí garančných smluv medzi Francií, Poľskom a Československom. Má zásluhu i o vstup Nemecka do Spoločnosti národů.

Francouzi.

Mnozí z návštevníkov Paríže, ktorí bydlí v modernej čtvrti Passy, nemajú ani tušenie o tom, že toto meno patrí v'udci francúzskeho mierového hnutia, jímž bol Frédéric Passy. Tento právnik a úradník, poslanec liberálnej strany a člen akadémie v'ed, založil roku 1867 prvú francúzskou mierovou spoločnosť a redigoval knihovnu mierových publikácií. Pozd'ejší založil francúzskou spoločnosť na zavedenie rozhodčieho riadenia medzi národmi a roku 1890 bol predsedom parížskeho mierového kongresu. Bol tiež členom mierového úradu v Bernu a spoluzakladateľom Meziparlamentárnej unie. Tento autor mnoha kníh o vojne a mieri, o demokracii budúcnosti Evropy a o histórii pacifizmu obdržal již skoro vo svojom osmdesiatom roku Nobelovu cenu za mier, roku 1901 a žil ešte v plnej zdravia a činnosti ďalších desiat rokov. Probráme-li sa biografiami pacifistů, vzniká nám vôbec myšlienka, že medzi láskou k mieri a dlhovekosťou musí byť niejaká dosiaľ neprobádaná súvislosť.

Platí to i o druhom francúzskom nositeľovi mierovej ceny, o profesori Louisu Renaultovi, jemuž bylo roku 1907 pri získaní tejto ceny již šesťdesiat rokov a jenž sa tiež dožil päťdesiatky. Bol profesorom rímskeho a obchodného práva, prešiel pozd'ejší k právu mezinárod-

nému a spoluzaložil ústav na internacionálne právo. Zastupoval Franciu na prvých mierových konferenciách v Haagu, organizoval rôzne mezinárodné sjezdy a ankety, bol tiež odborníkom na ochranu a podmořských kabelů jako ochrany vlastníctva literárneho, na ochranu obchodu s otrokmi jako na ochranu ranených vo vojne. Jeho odborných právnických kníh je dlhá rada.

O dva roky pozd'ejší obdržal toto internacionálne vyznamenanie Paul Henri Benjamin Baron D'Estournelles de Constant de Rebecque, jenž má ze všetkých pacifistů najdlhšie meno. Je zaujímavým tým, že sa dostal k pacifizmu štúdiom cudzích jazyků, zejména orientálnych. Bol povolánim diplomat, legační rada, poslanec, senátor, zplnomocnenec Francie na mierových konferenciách. Predešiel Brianda v tom, že už roku 1921 sa snažil pohnuť francúzske parlamentárne k tomu, aby vo Stockholme vstúpili do vyjednávania s poslancami nemeckými. Nobelovu cenu za mier obdržal však už dvanásť rokov pred tým, kedy získal za svoju politickú prácu cenu francúzskej akadémie a vydal úspešnú knihu o mezinárodnom smírení.

Z úradníckych kruhů je i Leon Victor Auguste Bourgeois, jenž dostal Nobelovu cenu za mier roku 1920 vo svojom sedmdesiatom roku. Měl za sebou dlhú kariéru úradnícku, bol policejným prefektom, poslancem radikálnej strany, štátnim podtajníkom a pozd'ejší ministrom vnútra, školstva, spravodlivosti, sociálnej pomoci a konečne predsedom senátu. Bol prvým delegátom, jejž Francie poslala do Haagu na mierovú konferenciu a vynikal duchaplnosťou i taktikou pri projednávaní nejsložitějších mezinárodných otázok, takže roku 1919 bol jmenovaný prvým predsedom rady Spoločnosti národů. V tejto rade zůstal jako stály delegát Francie i pozd'ejší. Napsal niekoľko kníh, z nichž najzaujímavejšia je „Výchova francúzskej demokracie“.

Podobnú dlhú politickú dráhu měl za sebou i Aristide Briand, jenž bol už štyriašesťdesiatročný, keď roku 1925 uskutočnil svoj vrcholný čin, mierový pakt locarnský. Tento radikálny socialista, jenž pozd'ejší prešiel k republikánom, měl se svým rečníckým temperamentom a se svou primitívnu spontánnosťou i vo svojej zemi rovnako nepriateľom obdivovateľom. Tento prvý delegát Francie na odzbrojovacie konferenciu washingtonskú měl však veľkú šťastnosť, že pri voľbách roku 1925 sa dostal úsilím spojených levice opäť na to postavenie, ktoré zaujímal na vrchole svojej kariéry vo svetovej vojne. Tohto roku byla doba práve zlá pre neho a on měl príležitosť ukázať uskutočnenie geniálneho kompromisu pri svojom jednaní se Stresemannom. Ze všetkých francúzskych nositeľů mierovej ceny Nobelovej bol Briand jistě najviac Francouzem.

Zdá sa, že tomuto francúzskemu temperamentu je byrokratická kariéra niečím neobvyčajne vlastným. Svědčí o tom i predseda Ligy na ľudská práva Ferdinand Edouard Buisson se svou kariérou od doktora filozofie přes profesora, školného inspektora, ministerského úradníka, univerzitného profesora pedagogiky, poslance a ministra. Tento bojovník proti klerikálnej výchove a za odluku cirkve od štátu, šéfredaktor pedagogického slovníku a bojovník za ľudská práva, bol už šestaosmdesiatročný, keď roku 1927 obdržal mierovú cenu. Je posledným z Francouzů, ktorí toto vyznamenanie dosiaľ obdrželi.

Švýcaři a Belgičané.

Musíme ovšem k Francouzům přiřaditi ještě tři švýcarské pacifisty, kteří byli ku podivu Nobelovou cenou za mier odmeneni v krátkých intervalech roku 1921 a roku 1922.

Prvni z nich byl třiaosmdesátiletý spisovatel a filantrop Jean Henry Dunant. Už za krymské vojny se staral o otázku ranených, italské vojny roku 1859 se osobně zúčastnil a napsal své vlastní vzpomínky z památné bitvy u Solferina. Roku 1864 se stal zakladatelem „Červeného kříže“, když se přesvědčil o naprosto nemožných hygienických poměrech ve vojne. Stejně se zabýval také otázkou výměny zajatců. Ve vysokém věku pozbyl všeho

svého jmění, žil střídavě v Paříži, Londýně a Štuttgartě a konečně byl odměněn od švýcarského státu nejvyšší cenou, udělovanou těm, kdož prokázali největší službu vlasti.

Rok poté obdržel Nobelovu cenu míru sedmdesátiletý *Élie Ducommun*. Měl za sebou úřednickou kariéru u simplonské dráhy a svou pověst si založil redakcí časopisu „Spojené státy evropské“, který byl oficiálním listem mezinárodní ligy pro mír a svobodu. Byl znamenitým řečníkem, jenž vystupoval na všech mezinárodních konferencích a zanechal po sobě několik knih o programu a historii pacifismu.

Třetí ze Švýcarů je *Charles Albert Gobat*, doktor práv a literární historie, advokát a soukromý docent, poslanec, jenž byl ředitelem meziparlamentární mírové kanceláře. Tato kancelář s názvem „Bureau international permanent de la paix“ se sídlem nejprve v Bernu, později v Ženevě a s americkou filiálkou ve Washingtonu, obdržela mírovou cenu roku 1910. Roku 1917, když za světové války mírová cena třikrát nebyla udělena, dostala cenu míru jiná instituce, sídlící na území švýcarském. Je to Červený kříž, „Comité international de la Croix-Rouge“, jejímž prvním presidentem byl generál *Dufour*, druhým *Moynier*, dalším *Ador*, *Naville* a konečně *dr. Max Huber*.

Třetí korporace, která byla touto cenou vyznamenána, je „Ústav mezinárodního práva“ v Gentu v Belgii. Z ostatních Belgičanů dostalo se tohoto vyznamenání roku 1909 ministru *Augustu Marii Françoisu Beerenaertovi*, jenž roku 1894 jakožto ministerský předseda provedl reformu ústavy a zavedl všeobecné hlasovací právo, ačkoliv tím sám ztratil své ministerské postavení. Byl na mírové konferenci v Haagu propagátorem neporušitelnosti nepřátelského majetku v době války — zbožné přání, při něm se dnes při menší dávce optimismu musíme usmívat. — Po něm obdržel z Belgičanů Nobelovu cenu míru profesor *Henri La Fontaine*, odborník mezinárodního práva a senátor sociálně-demokratické strany. Má zásluhy o organizaci mezinárodních prací pacifistických a o bibliografická díla z oboru pacifismu.

Severské národy.

Mimo jediného Itala, kterým byl roku 1907 *Ernesto Teodoro Moneta*, žurnalista, zakladatel italské mírové společnosti a reprezentant Itálie, pracující pro sblížení s Francií i Rakouskem, připadá zbývajících sedm případů udělení Nobelovy ceny míru, o nichž se ještě zmíníme, na národy severské.

Švédové mají tři laureáty. *Klas Pontus Arnoldson*, původně železničář, pak žurnalista, propagátor „činnorodého křesťanství“, byl zakladatelem švédského mírového spolku a proslavil se již v devadesátých letech svými brožurami „Je možný světový mír“ a „Pax mundi“, přeloženými do mnoha jazyků. — *Karl Hjalmar Branting*, jenž po něm následoval, a získal mírovou cenu roku 1921, byl původně hvězdářem. Svými cestami byl přiveden k pacifismu a stal se spoluzakladatelem švédské sociální demokracie roku 1889. Pracoval pro zavedení sociálního pojištění, reforem demokratických, za války zastával ve Švédsku směr nepřátelský Německu a konečně se stal reprezentantem Švédska ve Společnosti národů. — *Nathan Söderblom* byl teologem, farářem, později upsalským arcibiskupem, jenž napsal mnoho spisů o dějinách náboženství. Jakožto hlava švédské církve usiloval po válce o mezinárodní sjednocení různých církevních hnutí. Nobelovu cenu obdržel roku 1930.

Prvním norským nositelem Nobelovy ceny míru byl roku 1922 *Fridtjov Nansen*, přírodovědec a badatel, pověstný svou slavnou polární plavbou na lodi *Fram*. Jeho zásluhy o repatriaci ruských zajatců po světové válce, o zmírnění hladu na Rusi a o kolonizaci vyhnaného arménského národa jsou dostatečně známy z biografie *Emila Ludwiga* v knize o Vůdcích Evropy. — Druhý Nor, jenž tuto cenu obdržel, je *Christian Louis Lange*, profesor angličtiny, francouzštiny a historie, radikální

politik a tajemník norského mírového komitétu. Tento zástupce Norska ve Společnosti národů je autorem rozsáhlých dějin internacionalismu.

Zbývá nám ještě jeden Dán, *Frederik Bajer*, původně důstojník, jež se také stal pacifistou na základě jazykových studií. Byl zejména horlivým propagátorem boje skandinávských národů za světový mír. — Z Holanďanů byl Nobelovou cenou míru odměněn roku 1911 *Tobias Michael Carel Asser*, profesor právních věd, ministr, odborník mezinárodního práva, jenž byl před světovou válkou jednou z největších autorit na tomto poli.

Přehlédneme-li celou historii Nobelovy ceny míru, musíme s radostí konstatovati, že tato instituce, která často také plula ve vodách akademismu a odměňovala prostě uznané pacifistické teoretiky podle toho, kolik ročníků mají za sebou — stala se konečně letos přidělením Nobelovy ceny míru německému publicistovi *Ossi et z k é m u* prostředkem demonstračním, bojovným. I za mír je třeba bojovat.

politika

Bedřich Pilc:

Diktátoři in spe

Belgický pan *Degrelle*.

Jednu věc dovedou kandidáti na diktátorství, kteří se dnes vynořují po všech koutech a koncích světa: dovedou způsobiti, aby se o nich mluvilo. V tomto umění rozvíjejí techniku, kterou odkoukali jeden druhému. Všichni prohlašují o svých odpůrcích, že jsou idioti, že země upadá do strašného chaosu a oni že jsou sami jedinými zachránci. Všichni mluví s blouznivou drzostí o svých úspěších a o své moci. Většinou to bývají političtí diletanti, hospodářští diletanti, virtuosové v otvírání úst a znalci davové psychologie.

Osmadvacetiletý Belgičan *Degrelle* rozhlásil o sobě před nedávnem do světa, že mužům, jako je on, patří budoucnost. Viděl v tom příjemné prorocství, ve skutečnosti však je to nepřijemná pohružka civilisovanému světu. Nemělo by smyslu podceňovati toto nebezpečí. Kandidáti diktatur jsou v tomto novém století novou lidskou odrůdou, a chceme-li v boji proti nim míti úspěch, musíme si je důkladně prohlédnouti. Každý z nich přece hlásá stejně, že je od boha poslaným vůdcem národa, a že přišel na svět jenom sám, a že za něho není náhrady. V podstatě jsou si však tak nápadně podobní, jako by je byl razil v téže továrně stejný stroj. Jedině odstíny jejich řečí a jejich plánů se přizpůsobují speciálním poměrům jednotlivých zemí. Proto na příklad pan *Degrelle* poněkud ostýchavě se přiznal k tomu, že pochází ze zámožných měšťanských kruhů. Především je to schopný řečník, jak dokázal už na universitě, kde studoval literaturu a práva. Je mezi kandidáty na diktátorství *Benjaminem*: odtud má svou radostnou drzost, která se ničím na světě nedá zabrzdit.

Jako všichni jeho kolegové udělal kariéru tím, že počal vyčítati korupci všem, kdož se mu nelíbili. Zrovna tak vytýkali korupci nacisté ministrům německonacionálním a katolickým. *Degrelle* se opíral o obrázkový časopis, s nímž v malé Belgii dosáhl nákladu statisíce výtisků, a pak o bojovný deník „*Rex*“, s nímž dosáhl dokonce nákladu stopadesát tisíc výtisků. S těmito listy si především vzal za úkol terorizovati veřejnost. Přirozeně, že si vymyslel pro své hnutí odznak a heslo. Odznakem je koště a heslem je „*Rex zvíťazí*“. Jeho obličej najdete dnes i na krabičkách zápalek, i na pohlednicích, a ke svému podpisu připojuje „*Rex*“.

Jeho nejostřejším odpůrcem je belgický ministr *Jaspar*.

Vede proti němu nelitostný boj. Jaspár je nucen ujímati se Francie, uváděti, že Francouzi přece nechystají útočnou válku, že se nechtějí zmocniti Ukrajiny, že neroztrhali smlouvu versailleskou a locarnskou, že se nechystají na vojenskou pocházku do Berlína. Jaspár zdůrazňoval Belgičanům, že Francie Leona Bluma usiluje stejně o mír jako Francie Tardieuova, a že zápas proti komunismu musí započítí potíráním bídy. V boji proti Jaspárovi utrpěl Degrelle nedávno porážku: dokázalo se, že všechna jeho obvinění jsou nesprávná. Z toho si však nic nedělá: stejně jako jeho předobraz Hitler spokojuje se s tím, že o něm všichni lidé mluvili a že získal na svou stranu všechny ty lidi, kteří touží po „n ě ě m n o v ě m“. Pro tyto kruhy určil Degrelle i svůj program: snaží se tradiční rozpor mezi belgickými katolíky a liberály odstraniti tím, že převzal hlavní body z programu obou těchto stran. Katolíkům slibuje ochranu a podporu náboženství, zachování konfesních škol a placení duchovních státem. Liberálům slibuje odpolitování veřejného života a volný zápas hospodářských sil. Kromě toho má v plánu zříditi v Belgii f e d e r a t i v n í s t á t. Má v úmyslu zrušiti dnešní jednotu a dáti samostatnost jak dílu vlámskému, tak i dílu valonskému: v tom naráží na největší odpor. Přesto ujišťuje, že centralistický belgický stát je dnes již odsouzen k smrti. Jeho hospodářský program, v němž vidí jádro svého hnutí, se podobá navlas programu všech ostatních diktátorů. Degrelle je proti „h y p e r k a p i t a l i s m u“ a přináší dělníkům nejkrásnější sliby. Chce odstraniti parlamentarismus, a hitlerovská vláda v Německu je mu daleko sympatičtější než francouzská demokracie. V zahraniční politice propaguje neutralitu Belgie a po této stránce měl patrně vliv na poslední obrát v belgické zahraniční politice.

Anglický Sir Mosley.

Daleko zajímavější postavou je vůdce anglických fašistů Sir Mosley. Začal svou dráhu jako důstojník, navštěvoval v mládí vojenskou školu v Sandhurstu, kdež se o něm říkalo s pohanou, že je intelektuál. Proto se rozhodl, že se vyznamená i tělesnou zdatností, a dočkal se zanedlouho triumfu své vůle: stal se známým šermířem a boxerem. Ve válce byl u letců. Hned poté se věnoval politice a brzy poté se dostal za liberální stranu do parlamentu jako nejmladší člen sněmovny. V této době se oženil s jednou z nejbohatších dědiček anglického imperia, s Lady Cynthií Curzonovou, dcerou indického místokrále lorda Curzona. Tehdy mu při tomto sňatku naprosto nevadilo, že dědeček této dámy byl čistě židovského původu, nýbrž naopak užíval s velkou radostí všech těch milionů, které zanechal jeden z největších chicagských spekulantů s obilím L e v y L e i t e r věnem jeho matce. Od liberálů přešel Mosley záhy ke konservativcům. Doufal, že u nich najde lepší pochopení pro své reformní plány. Když však ho konservativci také zklamali, objevil se pojednou na docela opačném konci sněmovny, mezi členy Labour Party. Zde rozvíjel radikální plány k řešení anglické nezaměstnanosti: narazil však opět na nepřekonatelný odpor. Roku 1929 se dostal jako nejmladší ministr do vlády Mac Donaldovy. Jeho socialistické nadšení bylo tehdy tak velké, že se přeneslo i na jeho manželku, která se stala také členkou Labour Party a poslankyní ve sněmovně.

Když však se oba přesvědčili, že v této straně neudělají kariéru, ukázali oba dělnické straně záda. Ctižádost, která pohání všechny kandidáty na diktaturu, vedla mladého lorda k tomu, aby si raději založil vlastní stranu. Se svou „n e w p a r t y“ nedosáhl pro začátek úspěchu, proto ji roku 1932 nově organizoval. Spojil se s jinými politiky, jako na příklad se synem vůdce konservativní strany O l i v e r e m B a l d w i n e m, se synem vydavatele časopisu „Economists“ J o h-

n e m S t r a c h e y e m, dále s majorem Elliotem a se svým někdejší odpůrcem lordem B e a v e r b r o o k e m, jenž roku 1926 na Mosleye při jeho dřívější kandidatuře útočil nejsurovějším způsobem. Kromě toho bylo v této straně ještě několik vůdců bavlnářského průmyslu, kteří se svými nevyčerpatelnými pokladnami představovali hlavní osobnosti tohoto hnutí. Všichni tito lidé jsou typickými reprezentanty mládeže z dob světové války. Mosleyovi je dnes také 40 let. Všichni jsou syny bohatých rodičů a sami také velice zámožní. Aby si dodali sociálního zabarvení, přibrali mezi sebe ještě jakéhosi pana M. I. B r o w n a, zástupce zaměstnanců.

Manifest, jež vydal Mosley při založení své strany, obsahuje obvyklé fašistické fráze:

„Staré politické strany dohospodařily... Parlament nesmí už být pouhou zvanírnou, nýbrž domem práce... Je třeba raziti cestu politice činu... Anglie se nesmí státi národem třetího řádu...“

Zajímavější než toto povídání je Mosleyův zahraniční program. Dožaduje se v rámci britského světového panství zavedení autarkie. Jeho motem je „Britain First“. Jeho program je nacionalistický, imperialistický, diktátorský. Na rozdíl od klasických anglických snah o volný obchod propaguje Mosley naprosto uzavření Anglie proti cizině. Má býti zavržen jakýkoliv dovoz z Evropy i z Ameriky. Má býti zřízeno intensivnější dovoz mezi jednotlivými dominiemi a Anglií, má býti organizována výměna surovin a výrobků výhradně v rámci britské říše. Odpůrce při uskutečňování tohoto cíle vidí Mosley ve finančnících londýnské City. Tito finančníci prý investují kapitál za hranice a mají proto zájem, aby se i jiným státům dobře dařilo. To má v budoucnosti diktátor energickým zásahem ukončiti. Mosley chce chrániti anglické sedláky na účet sedláků z dominií. Slibuje zvýšení mezd. Moci chce nabýti pouze legální cestou, žádá ozbrojení proti komunistům a chce vyhubiti židy, poněvadž oni představují finanční páteř londýnské City.

Kdybychom chtěli polemizovati na základě marxistické teorie o třídním boji, nenašli bychom lepšího příkladu, než Sira Mosleye. Komunisté by snadno dokázali, že lord nemůže nikdy býti upřímným zastáncem dělnických zájmů; nic o tom nesvědčí tak jasně, jako Mosleyův dřívější socialismus, od něhož přešel k hájení zájmů své vlastní třídy.

Nový francouzský diktátor pan Doriot.

Daleko nebezpečnější než anglický Sir Mosley je Francouz Doriot, jenž pochází z dělnických kruhů. Je nebezpečnější než plukovník d e l a R o c q u e se svými stoupenci „Ohnivého kříže“, který representoval pouze složku feudální, nemající ve Francii nejmenších vyhlídek politických. Když tito stoupenci „Ohnivého kříže“ byli rozpuštěni francouzským ministrem vnitra Salengrem, založil si de la Rocque sice novou stranu, „Parti social français“, jeho stranici však za ním už nešli. Jeho velkohubé tirády a jeho chvastání jim už neimponovalo. Proto také rozpouštěcí dekret organizace „Ohnivých křížů“ byl přijat naprosto klidně a stranici tohoto hnutí po celých stovkách zahazovali své členské legitimace. Jeden z členů, zástupce de la Rocqueův, francouzský aristokrat, vévoda Pozzo die Borgo, dokonce veřejně prohlásil, že založí samostatnou stranu, a odtrhl se od svého dřívějšího „vůdce“.

Současně s těmito bezvýznamnými stranickými proměnami však došlo k významné politické události. Jakýsi Doriot založil „Parti populaire français“, organizaci čistě fašistickou, která si vzala za program působiti na vrstvy co nejšířší. Používá při tom reklamních metod, jež se znamenitě osvědčily ve všech diktaturách. Podle vzoru německého časopisu „Illustrierter Beobachter“, jenž vydal zvláštní číslo, věnované osobě Hitlerově, vydal si

i tento Doriot zvláštní reklamní číslo na počest své osoby, jímž si chce založit stejnou popularitu. Toto číslo o 32 stránkách se dokonce nerozdávalo bezplatně, nýbrž se prodávalo po 4 francích. Takovou důvěru má pan Doriot ve svou popularitu.

Vidíme na těchto 32 stránkách Doriota v jeho jídelně, v jeho pracovně, se ženou, s dětmi a rodiči, dovídáme se, že odpoledne hodinku spí a že velice miluje děti své čtvrti. Je známo, že nejlacinější efekty jsou vždycky nejúčinnější. Na dalších stránkách vidíme Doriota jako řečníka a jako zakladatele nové strany. Tento kovodělník získal si nejprve popularitu jako tajemník svazu komunistické mládeže. V této funkci vystupoval za bojů v Poruří jako rozhodný pacifista a antimilitarista. Později zůstal ještě řadu let stoupencem komunistické strany přes všechny zápasy směrů a klik. Jako komunist se stal starostou v Saint Denis a zastává tuto funkci podnes. Mezitím však se z dřívějšího komunisty stal fanatický odpůrce marxismu a třídního boje. Dnes je stoupenec „národní totality“ a způsobně a věrně přejímá Hitlerovu demagogickou nauku až po rozdíl mezi kapitálem loupčným a kapitálem tvořivým.

Nejbližšími politickými stoupenci tohoto pana Doriota jsou Bertrand de Jouvenel, snaživý syn významného otce a mladý snob. Je to onen francouzský novinář, jenž před ratifikací paktu se sovětským Svazem měl slavnou rozmluvu s Hitlerem pro časopis „Paris-Midi“. Dále stojí na jeho straně Paul Marion, redaktor novin „Quotidien“, jejichž majitelem je známý francouzský výrobce koňaku Jean Hennessy. To je ovšem nejdůležitější spojení, poněvadž se očekává, že Hennessy dodá pro fašistického vůdce nezbytně potřebné miliony. I tento Paul Marion byl původně komunistou, pak socialistou a dnes se nazývá „novosocialistou“. Z jiných novinářů podobného ražení najdeme v okolí Doriotově pány Roche a Dominique, kteří se snaží pro tuto fašistickou stranu získati pravé křídlo radikální strany. Především tu počítají s Caillexem. Tato strana je přirozeně nejostřejším odpůrcem lidové fronty, maluje podle osvědčeného vzoru neustále na zeď bolševické nebezpečí a má nejrozmanitější spojení s Třetí říší. V zahraniční politice propaguje Doriot spojení s Německem a s Itálií, a potírá ve velkorysých kampaních sovětský Svaz i francouzsko-sovětskou smlouvu.

Španělský diktátor: De Rivera mladší.

Generál Franco není vlastně vůdcem španělských fašistů: je pouze reprezentantem kruhů vojenských a feudálních. Mužem, jenž po očekávaném pádu španělské demokracie se měl státi příštím španělským diktátorem, byl synem zesnulého De Rivery, José Antonio Primo de Rivera. Tohoto očekávaného příštího diktátora stihl zvláštní osud. V ostatních zemích parlamentární demokracie si své diktátory takřka před celou veřejností pěstují, nechají je vyrůstati a beztrestně hlásati svou nauku a jen občas je na několik hodin zavrou do vězení. Mladého De Riveru stihl daleko horší osud: jeho odpůrci ho chytili a na základě rozsudku lidového soudu v Madridě popravili.

Mladý de Rivera pracoval od roku 1933 čistě nacistickými metodami. Tím se lišil od dosavadní španělské tradice. Psal výzvy k dělníkům a sedlákům, dožadoval se agrární reformy, hřímal proti kapitálu a všemožně se snažil založiti populární hnutí. Při tom ho podporovali oba jeho mladší bratři, Miguel a Fernando, i dvě jeho sestry, které založily ženské fašistické organizace. José de Rivera organizoval ozbrojené vojsko strany podle vzoru nacistické S. A., které rozesel po městě i po venkově, a jehož používal k mo-

hutné stranické agitaci. Po volebním vítězství lidové fronty byl uvězněn a odsouzen na 2 roky do žaláře. V Burgosu ho povstalci osvobodili z vězení. Na rozdíl od svých velkých vzorů, od ostatních diktátorů, však tento mladý kandidát šel skutečně na frontu do občanské války a dostal se do zajetí. I jeho bratři se chovali statečně a oba ve válce padli. Obě sestry jsou uvězněny v Madridu a ve Valencii.

Je Amerika pojištěna proti diktátorům?

Jak je tomu v Americe? Sinclair Lewis vydal před nedáv-
nem román, v němž ukázal, že fašistické nebezpečí je v Americe stejně velké jako v ostatních zemích, — ano že je dokonce ještě větší. V této knize, která má titul „Zde se to nemůže státi“ (It can't happen here) a líčí tu činnost kandidáta na diktátorství, pana Geralda L. K. Smitha. Tento pan Smith jest skutečnou osobou a je spolupracovníkem, přítelem a nástupcem senátora Hueye Longa, který podlehl atentátu. Pan Smith těží kapitál především z tohoto mučednictví a za druhé ze své tloušťky. Začíná své řeči prohlášením:

„Předstupuji před vás se svými 210 librami živé váhy a jako silný bojovník za zkrvavenou památku Hueye Longa... Ukážu vám, že kapitalisté jsou vrazi a intelektuálové ničemná banda, zaplacená moskevskými penězi... kteří měli drzost uznati sovětský Svaz, v němž podnes ještě hoří kostely...“

Při tom stéká z tohoto diktátora pot, jeho ramena se rozčileně chvějí a po vzoru jiných diktátorů převzal i jinou politickou atrakci tohoto století: propuká na tribuně brzy v slzy, brzy v divoké vytržení:

„Když politikové provádějí tak hanebnou hru, vyvstane jednoho dne chlapík jako jsem já, jenž má odvahu i schopnost strhnouti lid a skoncuje s tím se vším. A národ konečně začne věřit v opravdové vůdce. A já vás naučím jedné věci: nenávidět, jak nikdo ještě nenávidět neuměl.“

Americký reverend Smith se vyznamenává stejnou řečnickou obratností jako jeho kolegové diktátoři. A dokázal to nejprve na svých propagačních cestách, když po různých místech Spojených států organizoval své „kluby přívrženců Hueye Longa“. Podobně jako jiní diktátoři převzal i princip raso-
vý. Chce zřizovati v Americe zvláštní university, na něž by byli přijímáni žáci jen po různých duševních a tělesných zkouškách, a kde by se věnovala velká péče tělesné výchově, aby Američané jakožto rasa nedegenerovali. Přirozeně je i stoupenec principu vůdcovského a ujišťuje, že mu dopisuje šest milionů lidí, kteří žádají, aby jim byl vůdcem a slibují mu naprostou poslušnost: „A až čas dozraje a nastane chaos, pak je povedu, jako že je Bůh.“ Jak bojuje proti prezidentu Rooseveltovi, ukazuje jemný tón jedné jeho řeči: „Vyženeme tohohle mrzáka z Bílého domu — a to ještě letos roku 1936.“ V Rooseveltovi, jenž je americkému diktátorovi principem demokratického pořádku, ovšem vidí svého úhlavního nepřítele. Aby se podobal ještě více Hitlerovi, nepije ani nekouří, a oddává se pouze celkem neškodnému zvyku: žvýká v zubech ustavičně zápalky a vyplivuje je ve vrcholných okamžicích své řeči.

Druhým americkým diktátorem je F a t h e r C o u g h l i n, jenž je nazýván „knězem z rozhlasu“, jenž po několik let budil zájem svým ranním kázáním pro rádio v Detroitu, později se počal zabývat životem sociálním, politickým a hospodářským, a dnes se stal americkým mesiášem z mikrofonu. Je to demagog, který si znamenitě osvojil americkou psychologii a buduje na víře důvěřivého Američana, že musí existovati nějaké politické metody, které by mohly zajistiti trvalou prosperitu. Útočí nyní týdně na jedné straně na pohanské velekněze Morgana, Mellona a Meyera, na americké

finanční velmoci stejně jako na komunisty. Dostává týdně pryč šest milionů dopisů. Když vstoupil aktivně do politiky, stavěl se nejprve na stranu reformních plánů Rooseveltových, později se však od něho odvrátil a nazval ho komunistou. Vybudoval si nyní vlastní politickou organizaci, jmenoval se jejím prezidentem, a celá tato obrovská strana řídí se „bezvýhradně všemi dispozicemi svého velkého vůdce otce Charlese E. Coughlina, jehož nauka přišla americkému národu jako mana z nebes.“ Nesnáší nejmenší opozice a jeho stoupenci jsou s tím naprosto spokojeni. Svůj program sestavil ze 16 docela všeobecných požadavků sociální spravedlnosti, proti nimž nemůže nikdo nic namítnouti: tento trik Hitlerův má úspěch i v Americe. Žádá spravedlivé mzdy, dožaduje se, aby práva lidská měla přednost před právy majetkovými, aby stávky byly znemožněny a aby stát zasahoval vždycky ve prospěch dělnictva. Stejně jako Hitler a Mussolini je i on radikálem čistě jen retorickým, ale nikoliv reálním. Bojuje pateticky proti „penězoměncům“, při tom však jeho hnutí opatřují penězi největší finančníci a velkoobchodníci. Najdeme u něho i pseudonáboženský antisemitismus.

Jako jiní diktátoři vystupuje na veřejnost vždycky jen s velikou pompou. Před ním jedou trubáci s hrmějícími fanfárami, následuje kavalkáda automobilů a pak obrovské oddíly jeho straníků. Mluví k nim vždycky jen s věže svého kostela a v ovládnutí rozhlasové techniky nemá mezi diktátory soupeře. Osobně vystupuje jako klidný, něžný a rozvážený člověk, cituje spisovatele, říká, že musíme být všichni k sobě navzájem dobří a že se musíme ujmouti fašismu, poněvadž fašismus je záchranou náboženství.

Třetího amerického diktátora najdeme v Kanadě, v provincii Alberta: jmenuje se William Aberhart. Také on zprvu vykládal biblické texty rozhlasem a později se obrátil k otázkám hospodářským. Získal si obrovské množství stoupenců tím, že počal hlásati „teorii sociálních úvěrů“. Sliboval každému občanu minimální týdenní příjem 25 dolarů, farmářům sliboval „spravedlivé ceny“, daleko vyšší než jsou dnes ceny na světových trzích. Poněvadž Amerika má proroky vždycky v oblíbení, nelámal si zprvu hlavu tím, kde nabrat potřebné peníze ke svým hospodářským reformám: získával skutečně denně nové stoupence. Kanadské provincie jsou však dnes strašně zadluženy a ústřední kanadská vláda by musila vyplatit v posledních třech letech na zálohách přes 100 milionů dolarů. Země skoro tak velká jako celá Evropa, jež má obyvatel méně než Československo a disponuje obrovskými zásobami surovin, trpí hospodářskou krizí dnes obzvláště těžce. Není divu, že za této situace v provincii Alberta získal roku 1935 při volbách do provinčního sněmu hospodářský prorok Aberhart devadesát procent všech mandátů a získal tak příležitost proměnit se v hospodářského diktátora. Odsunul placení slíbených „sociálních dividend“ na pozdější dobu, zavedl několik radikálních úsporných reforem ve správě a konečně podnikl zajímavý finanční experiment.

Tento experiment je založen na myšlence Němce Sylvia Gsellera, koncipované před 45 lety. Tento národohospodář chtěl přinutit lidi k tomu, aby utržené peníze opět rychle vydali. Proto navrhoval vydání peněz, jež by na své hodnotě týdně ztrácely jedno procento. Ztracenou hodnotu je možno zvýšiti do předešlé výše nalepením známky. Tato teorie, kterou se pokusilo realizovati již roku 1932 v Evropě rakouské městečko Wörgl a krátce poté švábské město Schwanenkirchen, a jež byla v obou případech na intervenci příslušné říšské banky zakázána, byla nyní uskutečněna v Kanadě ve velikém měřítku. Aberhart počal vyplácet nezaměstnaným jejich podpory nově raženými dolarovými bankovkami, které mají svou plnou hod-

notu pouze v ten den, kdy byly vydány. Tyto peníze jsou podle kanadského zákona tištěny ve zvláštní cedulové bance a ztrácejí v každém příštím týdnu jedno procento ze své hodnoty. Každý majitel musí tedy jednou týdně zakoupiti známku za jeden cent a přilepiti ji na bankovku. Po dvou letech je celá bankovka zaplněna 104 známkami. Vláda provincie vytěžila na prodaných známkách jeden dolar 4 centy, takže získala z každého dolaru jiný dolar na své veřejné úkoly a ještě 4 centy na úhradu tisku bankovek, známek a administrativního výdaje. Přesunula tedy náklady podpory nezaměstnaných, náklady veřejných nouzových prací a všechny své ostatní výdaje na ty majitele, kteří ve 104 tisících uplynulých týdnu byli dočasnými majiteli těchto bankovek. Pro každého z těchto majitelů je daleko příjemnější zakoupiti známku v hodnotě jednoho procenta bankovky, než platiti nové a vyšší daně. Obchodníci v Albertě se proti tomuto pokusu bránili, snažili se peníze odmítnouti, experiment však ještě není ukončen, takže o jeho výsledku nemůžeme přinésti zprávu.

Kanadský diktátor zde uskutečnil finanční pokus, o němž nyní debatují národohospodáři na celém světě. Nebezpečí rozšíření diktatury na celou Kanadu se tím jen zvýšilo.

Demokracie vyhrává nad diktátorem.

Vraťme se však do Evropy. V malém Estonsku najdeme zajímavý příklad, že se pokus o diktaturu dá i úspěšně potlačit. I zde se ukázal kandidát na diktaturu docela podobného ražení jako v jiných zemích. Byl to mladý advokát jménem Sirk, jež organizoval fašistické hnutí v základe podobné jako v jiných zemích. Tento „Svaz bojovníků za svobodu“ měl za úkol svrhnouti parlamentární režim v Estonsku a nastolit diktaturu podle osvědčených vzorů s panem Sirkem v čele.

Estonsko, jež bývalo součástí ruské říše, si za světové války vybojovalo samostatnost za vedení svého nynějšího presidenta Constantina Päťse. Estonská ústava byla ještě demokratičtější a pružnější, než tomu bylo v jiných zemích. Neměla na určitou řadu let voleného presidenta, nýbrž dočasný ministerský předseda byl současným presidentem státu. Tím bylo způsobeno, že s měnícími většinami docházelo i k ustavičným změnám ve vedení státu, takže nebylo možno dosáhnouti politické stability. Estonští fašisté měli tedy příznivou půdu pro svou agitaci. Roku 1933 podnikli velkou kampaň, dožadující se změny ústavy. Vláda však fašisty předešla a ujala se sama změny ústavy, čímž získala větší autoritu. Fašisté si přesto byli jisti svým vítězstvím a vydali již konškrupční listiny jak pro armádu, tak i pro „občanskou obranu“. Členové vlády byli veřejně označováni jako lumpové a zrádci, a zdálo se, že fašistický převrat je přede dveřmi. Parlamentární vláda však na něj nečekala a dne 12. března 1934 organizace fašistů rozpustila a vyhlásila stav obležení. Diktátor in spe Sirk musil utéci do Finska. Jeho stoupenci byli uvězněni a odsouzeni k mírným trestům.

Parlamentární vláda se nespokojila s tím, že potlačila opozici, nýbrž ujala se i pozitivních hospodářských reforem. Získala si sedláky velkorysým povoláním úvěru, podporovala export a skutečně odstranila úplně nezaměstnanost. Armáda byla radikálně zbavena všech fašistických vlivů. Je to ovšem forma demokratické diktatury, neboť parlament pozbyl na svém významu a faktická moc se dostala do rukou státního presidenta Päťse a generála Laidonera, jež si získal historické zásluhy porážkou německé armády roku 1919.

Estonští fašisté se pokusili v prosinci loňského roku o nový puč. Snažili se využiti zasedání „vlastenecké ligy“, která stála na straně vládní, k tomu, aby na sebe strhli vládu. Příští diktátor Sirk se měl osobně vrátit z Finska na motoro-

vém člunu. Vláda však opatrně sledovala tyto přípravy a den před zamýšleným převratem pochytila vůdce fašistů a odsoudila je k těžkým trestům. Fašisté, kteří se vydávali za representanty vůdce lidu, se ukázali pouhými teroristy a jejich hnutí bylo úplně likvidováno. Letos v lednu 1936 pak vyhlásil prezident Päts novou ústavu dvoukomorovou, v níž opět odnímá fašistům jeden propagační prostředek. Vrchní komora má být složena z designovaných zástupců vysokých škol, velkých institucí a hospodářských odvětví, sloučených v korporace, komora druhá má jako podnes vycházeti ze všeobecných voleb. Tento návrh byl v únoru 1936 odhlasován. Estonsko se na dohlednou dobu zbavilo nebezpečí fašistické diktatury, kterou zažehnilo přijatelnější diktaturou republikánskou, orientovanou proti směrům pravým. Zahraněním ministrem je sociální demokrat.

Stejný zápas vidíme i v ostatních evropských diktaturách, a vidíme i v nich, že silné demokracie, zbudované na spravedlivých základech, se nemusí fašismu bát.

dopisy

Prostě o knihách

Vážená redakce!

Ve 43. čísle Přítomnosti vyšla poznámka V. Gutwirtha „Prostě o knihách“. Právě se v ní, že rozhlas propaguje dobré knihy terminologií literárních revuí, že šermuje -ismy a že zkrátka za cenu odbornosti dělá nesrozumitelnou a nicotnou práci, jejímž výsledkem je, že posluchači rozhlasu nerozumějí a že se jim potom čtená kniha „líbí přes to, že se o ní mluvilo v rozhlase“.

Příznám se, že jsem čekal, co tomu řekne rozhlas a co tomu řeknou literární časopisy, nebo aspoň naše rozmanité nakladatelské věstníky, které by na rozhlasové propagaci knihy měly mít zájem aspoň obchodní. A protože se nestalo nic a nikdo se neozval, soudím, že se už neozve, a tak bych chtěl teď dodatečně připojit ke Gutwirthovu článku kus pozorování venkovana a Moravana. Začnu jednou závažnou poznámkou: v témž 43. čísle „Přítomnosti“ byla velká příloha „Přítomnost knihám“, v které byla na první straně otištěna recenze moravskoostravského literárního referenta F. K. Zemana o Williamsonově „Nesmrtelném lososu“, u níž bylo poznamenáno, že byla přednesena v literárních zprávách moravskoostravského rozhlasu. A tento prostý a jistě informativní referát usvědčuje V. Gutwirtha ne sice z omylu, ale rozhodně z nepřesnosti. Terminologickou kritiku, oplývající -ismy a nesrozumitelností, nedělá rozhlas, ale snad některá stanice. Kdo si může poslechnouti samostatné literární a knižní zprávy Ostravy nebo Brna, které ovšem do Prahy vysílány nejsou, ten pozná, že moravské stanice dobrou knihu propagovat umějí

a že jí slouží věrně jasnými a srozumitelnými referáty bez ohledu na to, zda jsou odlišné od kritické hantýrky pražských literárních časopisů. Poslouchám pravidelně každý čtvrtek k večeru ostravský rozhlas, který vysílá dvacet minut zpráv a referátů o nových knihách. Referuje se v nich jednak srozumitelně a jasně (jak si V. G. přeje) a jednak se referuje jenom o takových knihách, které mají hodnotu (na kritiku nehodnotných věcí si ani moravské stanice netroufají), a to zřejmě bez ohledu na to, je-li s referováním spokojen nakladatel knihy či není. Moravská Ostrava rozumí svému obecnstvu a ví, že na nás, venkovské učitele a drobnou inteligenci, ani na slušnější vrstvy inženýrské a průmyslové inteligence ve svém obvodu by si nepřišla s götzovskou krasomluvou. Vím sám, že ostravské zprávy o knihách poslouchají s tužkou v ruce desítky venkovských učitelů, kteří jsou knihovníky obecních knihoven a kteří své skrovníčké nákupy často řídí podle toho, řekl-li ostravský rozhlas o té a té knize, že je skutečně dobrá.

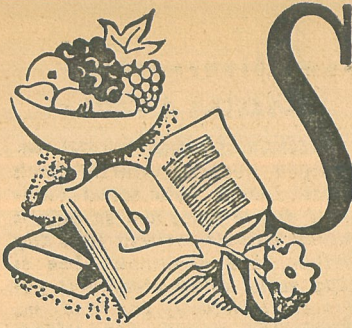
A tak nikoli přesto, ale právě proto, že se o nich mluvilo v rozhlase, se dobré knihy na Ostravsku čtou a kupují. Dovedu pochopit, že rozhlas musí propagovat dobrou českou knihu, ale odříkávat z Prahy každou nedělní dopoledne jakousi úřední zprávu o vyšlých novinách nazvanou „Čtenáři knih, k amplionu“, nemá smyslu, když se tam vedle Šaldy stejně vřele doporučuje Böhmel a vedle hodnotných věcí rozmanité neřádstvo. Tu chybu ovšem dělá Ostrava a Brno zároveň s pachatelem, totiž s Prahou, která patrně je tímhle říkáním povinna nějaké přeúřední korporaci. Z brněnských a ostravských literárních relací se dovídáme většinou jen to, co v knize je a jaké to je. A spoléháme se, že nám o tom povídají lidé, kteří věci rozumějí, i když nám zrovna neřeknou, že ten a ten je dejme tomu „lyrik reflektivní, zcela zaujatý osobní problematikou, příliš abstraktní a málo suverénní, který kolem svého námětu nekrouží a nevrhá na něj světlo s několika stran.“

Ale nenapadá mě chválit za to moravské stanice více než je třeba. Dělalí dobře svou povinnost k dobré knize, což je samozřejmé. Ale chyba je v tom, že naše rozhlasová i ostatní „kritika“ neví vlastně docela nic o tom, co se děje od České Třebové na východ. Nejenom v rozhlase. Ve všem kulturním, hospodářském, sociálním i politickém životě. Nebudu tady psát, že Morava je odstrkována. Ale rozhodně je zanedbávána v tom, že se nikdo v Praze (ani vy v „Přítomnosti“) nesnaží o Moravě trochu víc vědět. Možná, kdyby Praha znala lépe Moravu, nemusilo být ani té nedávné žabomyší vojny o moravské silnice a jiné hospodářské věci, které se mohly stát pomaloučku skandálem v Praze špatně pochopených hesel o regionalismu a zdravé decentralisaci. Pak se nesmí tedy psát jenom „rozhlas“, jako se nedá říci obecně „tisk“ a tak dále. A pokud jde o kulturní funkci a kulturní program rozhlasu, je třeba rozlišovat velmi pozorně. A po zásluze vyhubovat ovšem i té Moravě. Ale napřed o ní něco vědět. *Posluchač K. N.*

*Mladí mohou nejlépe užít výhry v třídní loterii -
Mohou vybudovati i zlepšiti si existenci!*

TISÍCE KRÁSNÝCH PŘEDMĚTŮ - TISÍCE KRÁSNÝCH DÁRKŮ! KAREL KELLNER V PRAZE

zřídil na Václavském náměstí č. 25 na nároží paláce pojišťovny Generali, nové vzorné papírnictví, které je svou vnější i vnitřní úpravou, neméně však svým vynikajícím výběrem zboží skvělou pozoruhodností Prahy. Jakostní spolehlivá zlatá pera, jemné dopisní papíry vybraného vkusu a jiné papírnické zboží pro každou potřebu.

Svět knih

Roč. 6. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

48

Vítězslav Nezval:

CELKOVÝ POHLED NA PRAHU.*)

*Jak čapky vyhozené do výše
Jak čapky děti kokot a kardinalů
Jež zaklel kouzelník Žito
O veliké slavnosti
Jak čapky s lampiony
V předvečer svatého Jana
Když se páli ohně
A také jak město deštníků
rozevřených na ochranu proti
raketám
To vše je Praha*

*Nakloněn přes zeď
Chtěl bych si utrhnout záračnou
kurtici*

*Hledím upřeně na světla velikého
kolotoče
Jenž svolává všemi zvony
Všecky své bárky a zabloudilé koně
Jenž svolává všemi zvony
Všecka světa*

*) Z právě vyšlé sbírky „Praha s prsty deště“.

Olga Scheinpflugová:

VYZNÁNÍ.*

*Jdeš se mnou tiše a hrozně,
Bože,*

*jak věčný špeh,
za mémi kroky a činy,
dýcháš můj dech,
večer mi obcházíš lože
svatými stíny.*

*Jdeš ke mně z nebe a ze hlubin,
sdílíš mou cestu,
diváku tichých mých zrad a vín,
proher i trestů.*

*Jdeš se mnou tiše a svatě,
Pane*

*stezkami myšlení i citu,
i když se rouhám, přec jsi tu,
neb božské je jen to nepoznané.*

*) Z právě vyšlé sbírky „Kouzelná obálka“.

NOVÝ CÉLINE.*)

Čtenáři, dovol, aby ti nakladatel a překladatel řekli několik slov, ještě než se dáš do četby tohoto díla.

Dávno před vydáním tohoto překladu jsme i u nás slyšeli ozvěny bojů, které se kolem „Smrti na úvěr“ rozšířily ve Francii. Četli jsme, že je to „fantastická epopej odpornosti a ohyzdnosti“. „sabat šilené fantasie“, z něhož „vás přímo drtí hnus“, „nemorální obłudnost“ atd. — ačkoli o první Célinově knize „Cesta do hlubin noci“ jsme naopak slyšeli, že je to „bal-

*) Úvod z knihy „Smrt na úvěr“, která v překladu Jaroslava Zaorálka právě vyšla v nakladatelství Václava Petra v Praze. Kniha byla vydána na subscripci a její lhůta končí 31. XII. 1936.

Úkol spisovatelů

Naším úkolem je, uvádět do svého díla problémy, které těžce doléhají na lidský život. Abychom tento úkol mohli dobře splnit, měli bychom mít čtenáře v těch kruzích které na svých bedrech nesou tíhu těchto problémů; ale naše dílo musí zároveň působit na ducha těch, kteří jsou jim cizí. Je u nás velké množství lidí: učitelů, lékařů, intelektuálů, jež shromáždít kolem příkazů dnešní doby je naší povinností.

André Chamson

Nejzajímavější kniha roku

Bezmála šest set odpovědí dostala letošního roku redakce Lidových novin na svou každoroční otázku: kterou nejzajímavější knihu jste letos četli? To představuje vlastně hezký počet čtenářů, vlastně šest set vynikajících lidí našeho veřejného, politického a kulturního života, kteří jsou zároveň nejvážnějšími čtenáři knih všech druhů. Mohou nám tedy jejich odpovědi jako celek poskytnout autentický obraz o kulturních potřebách i zájmu dnešního čtenářstva a vůbec pronikavý pohled do kulturního života celkové doby. I když nebudeme, a také nechceme z celku všech těchto odpovědí, vyvozovat nějaké neomylné generalisace, přece je se neubráníme několika výsledným dojmům. Neboť uvažujeme že na prvním místě je jedenáct těchto knih v tomto pořadí: John Gunther: Evropa — jaká je, Karel Čapek: Válka s Mloky, Karel Čapek: Francouzská poesie, Josef Čapek: Kulhavý poutník, F. X. Šalda: Časové a nadčasové, František Halas: Dokořán, Ferdinand Peroutka. Budování státu, Josef Hora: Máchovské variace, Josef Šeba: Rusko a Malá dohoda, Karel Čapek: Cesta na sever, Ernst Glaeser: Poslední civilista. Je nepochybné, že se „nejzajímavější knihou roku“ reportáží J.

Gunthera „Evropa — jaká je“ dostalo výrazu velkém, spontánnímu a dnešní době, velkých aktuálních problémů politických, příznačnému zájmu čtenářstva o politiku, jeho živému vztahu k současnému dění, jak to ostatně dovozuje velký počet hlasů, které kolem sebe seskupilo takové Peroutkovo „Budování státu“ a Šebova kniha „Rusko a Malá dohoda“. Neubráníme se ani dojmu, který vám vnuká vítězství Šaldových vynikajících statí literárně kritických a filosofických „Časové i nadčasové“. Radujeme se z toho, že se tomuto druhu kritiky, řekli bychom Šaldovými slovy, životodárné i živototvorné, dostává takového ohlasu, který svědčí, jak se zájem i myšlení přesunují na pole kritiky skutečně tvůrčí a tvorivé. Ale nad to nade všecko: výsledek ankety je vítězstvím původní české knihy. Z jednatí nejzajímavějších knih je jich devět českých! Jak se netěšit z úspěchu, který zaznamenala Čapková „Válka s Mloky“, jeho „Cesta na sever“, pak z úspěchu „Kulhavého poutníka“ J. Čapka, a jak nevidět, že přes všechny zájem o dobové otázky politické a románové knihy plně aktuálních dějů a problémů, stojí v popředí

Fraňo Král:

VEČER V HORÁCH. (Žene.)

*Kukučka už odkukala
na otázky odvety.
Večer spúšťa zpoza brala
na dolnú rolety.*

*Kvet vzal mušku do kalicha
preliateho rozkošou.
Hríbok vôňou lásky dýcha
v plienkach mochu pod rosou.*

*Hora túhou onemela,
pláňou pláva plavá tíš.
Dnes v záhyboch svojho tela
moju túhu spopolniš.*

Z knihy „Pohľadnice“, která právě vyšla jako 1. svazek sbírky „Slovenské básně“.

Ladislav Stehlík:

HEŘMÁNEK.*)

*Šat letních vánků krajiny mé rodné
vůni dýchá v jitra prohřátá.
Tesknoto sladká! V hlasu tvém se
shodne
hořká slast hlíny a i dálka ta,*

*jež oči nebes prsty klasů promne
a vřím mákem prudce zahoří.
Prastará moudrost v něze
nevýslovně
s důvěrou k zemi sebou hovoří.*

*Když slova lip se naléhavě chvějí,
na chudé násvi šeptáš nejrozcitlivější
jak dítě chalup tesknivě sny své.*

*U cest a zahrad v podmanivé krásce
tvá tichá duše naší lásce vzdá se
prostě a věrně jak ty, domove.*

*) Ze sbírky „Zpěv k zemi“, která právě vyšla.

i tři knihy poesie. Čapkovy překlady „Francouzská poesie“, Halasovo „Dokořán“ a Horovy „Máchovské variace“. Opakuje-me, v Máchovské roce nemůže

van, který autor navalil na cestu současného franc. románu“ (Fr. Tetauer) a že je to „kniha osudná, jaké se vyskytají jen na přelomu literárního vývoje, když se odstavuje nebo když se mění směr a zahýbá někam jinam“ (F. X. Šalda), tedy uznání, jakého se dostává málokterému literárnímu dílu. Znamená to, že Céline zradil svou lepší minulost? „Cesta“ byla přece jen základním kamenem Célinovy tvorby, předchůdcem, z něhož nemohlo, nechtěl-li autor ustrnout nebo couvat, vyrůst nic jiného než dílo, za cházející ještě dále a hlouběji směrem, který již „Cesta“ naznačila. Ani nejzaujímavější kritika nemůže zapřít, že „Smrt na úvěr“ je opravdu literární dílo, literární událost možná nepřijemná, možná „obłudná“ nebo „příšerná“, ale s obłudnostmi a s příšernostmi se v životě, ve skutečném životě, setkáváme

přece na každém kroku. A není již to, že v literatuře se s nimi neseťkáme na každém kroku, není již to potvrzením Célinovy these, že valná většina dnešní literatury je neživotná, cizí životu, ilusionistická, lživá? A je možné vyhazovat z literatury autora, který napíše takovou knihu životou, pravdivou, krvavě upřímnou do všech strašných důsledků? Neboť právě tato úděsná upřímnost, tato živelná nenávisť ke lži je základním znakem Célinova díla. „Máme dnes za sebou dvacet století vynikající civilizace, a přece by žádný režim nevydržel ani dva měsíce pravdy,“ říká Céline a dodává. „Člověk žije v ustavičné lži, čím dál kompaktnější a frenetičtější.“ A tisk, literatura, všechno tomu napomáhá. Céline svým dílem roztrhává tu obłudnou síť lži. Nenahlavá nic sobě a také čtenářům nelitostně strhává všechny brejle mámení.

Ví, že takové věci v literatuře nebývají, ale právě proto, úmyslně, s úpornou bolestnou naléhavostí je píše, protože, řečeno jeho slovníkem, všechn ten nasládlý, připudrovaný, do libivosti přičištěný — a většinou nekalé cíle sledující — životní a literární pseudooptimismus „mu už leze z Erku“. Ostatně právě tento Célinův slovník je patrně hlavním kamenem úrazu v očích kritiky. V literatuře to dnes vypadá, jako by to byl svět pro sebe, slušná společnost, mající svůj bonton, svůj vypulirovaný slovník, jenně odstíněné barvy, přítlumené světlo. Vpád jistých slov do literatury je pocitován jako vpád špinavého, bídou zapáchajícího proletáře do přepychového, navoněného salonu. Hlavně pohled je tím uražen. Jistá slova si všichni myslíme, ale ve slušné společnosti jich neužíváme a ještě méně jsme zvyklí vidět

být vítězství radostnějšího a víc povznášejícího. Končíme svá pozorování nad anketou i nad jiné výmluvnou odpovědí T. G. Masaryka: Četl jsem kromě li-

teratury o současném Německu hlavně knihy o našich dějinách a jejich smyslu. Nejvíce mne upoutaly znovu práce Pekařovy a Kroftovy.

Nové básnické sbírky

Vítězslav Nezval: Praha s prsty deště. Ladislav Stehlík: Zpěv k zemi. Olga Scheinplflugová: Kouzelná obálka. — Nová básnická sbírka Vítězslava Nezvala „Praha s prsty deště“ řadí se k předchozí knize „Žena v množném čísle“. O té nedávno pověděl V. Nezval, že mu v jeho vývoji „znamená rozhodný krok na cestě ke svobodě slova, rozhodný příklon k programu volné fantasie“. Mohl by tato slova opakovati i o nových svých básních „Praha s prsty deště“. Je to řada obrazů, které jsou zaměřeny k jedinému: vyjádřit ve všech možnostech představových jediný námět, kterým, jak už název napovídá, je Praha. A tak jsme v nové Nezvalově poesii svědky, jak Praha znovu ožívá v celé mnohotvárné skutečnosti, dané pestrostí jejího života, kouzlem jejich zákoutí, zapadlých uliček, světelnou krásou jejich večerů, melancholií její minulosti, zkrátka a dobře vším tím, co tvoří jednak podstatu jejich tajemství, jednak sám proud života, toho nepostihlého, záračného a nesmírného děje. Čtouce Nezvalovy volné verše, jež, zase se dovoláváme jeho vlastních slov, mají zachytit neslyšený tep města, odrážející se podvědomě v lidském nitru, očítáte se uprostřed fantastické podivnané. Jako by promítnuta na pozadí širokých pláten, ožívá ty Praha jako jediný, nepřetržitý proud úžasných obrazů, básnicky tak intenzivních a mocných, že jsou zároveň skutečnost i sen, zároveň pravda i tajemství, i vidina. Museli bychom citovat na př. takovou báseň jako „Co dělá polední slunce

s Prahou“, aby cele vysvětlila krásu této poesie, apostrofující Prahu jako sídelní město magie, blouznivý sen stavitelů a vidoucí ji v jedné oslňující chvíli jako požár ve zlatnickém krámě. Kniha stojí 40 Kč.

Mladý jihočeský básník Ladislav Stehlík se ve své nové básnické sbírce „Zpěv k zemi“ vyznává z vroucí a opravdově hluboké lásky k svému rodnému jihočeskému kraji. Leckdo by tedy mohl namítnout, že jako takového básníka známe již Ladislava Stehlíka ze sbírky předchozí „Kvetoucí trnka“. Ale myšlil by se a rozhodně by Stehlíkovi krávil. Neboť ve „Zpěvu k zemi“ vyrostl právě jako básník. V předchozí knize „Kvetoucí trnka“ byl oslněným malířem a hudebníkem kraje, ale zde je již jeho básníkem, vidoucím za clonu jeho vnější podoby, až k jeho duchovním kořenům a k těm skrytým věcným pramenům, z kterých věky a generace čerpaly své učení i sílu. Je teď Stehlíkův vztah ke krajině důvěrnější, zbožňavší a jako vykoupnější. Hudba, a zase hudba, ryzí a rafinovaná, jež je samo vábení skrytých pramenů země, samo přeludné zalkání mizy, je nejvýraznějším znakem této poesie, která usiluje o jednotu věcí viditelných i neviditelných, o jednotu, které se dosáhne jen tvorbou básnickou. „Zpěv k zemi“, všel jako 16. svazek sbírky „České básně“ a stojí 15 Kč.

Olga Scheinplflugová, vynikající dramatická umělkyně, je i velmi pozoruhodný zjev jako básnířka. Nová kniha jejích veršů, jež vychází jako 17. svazek Českých básní pod názvem

„Kouzelná obálka“, nebyla věru jen tak náhodou oznamována pod názvem „Hoře z rozumu“. Je to opravdu lyrika hoře z rozumu, lyrika typicky ženská, vroucí a životně dramatická i intenzivní. Je opravdu v současné poesii málo tak životně svěřích a hluboce zjištěných knih jako je tato „Kouzelná obálka“. Jako předchozí knihy básnické, i ona je charakterisována dvojplovností! Na jedné straně zvědavost smyslů, na druhé ten strašný hlad srdce, rozpor skutečnosti a snu, touha po štěstí, po pokoji srdce a proti ní jakýsi skepticismus rozumu, jedním slovem citové drama silně intelektuální bvtosti moderní ženy je v „Kouzelné obálce“ vyjádřeno zkratkou verše, které číst znamená naslouchat tepu krve a být svědkem opravdu dramatického života. Sbírká stojí 15 Kč.

PRVNÍ SVAZEK SBÍRKY „SLOVENSKÉ BÁSNĚ“. Fraňo Kráľ: Pohľadnice. Tato sbírka veršů mladého slovenského lyrika, který bývá právem staven po bok L. Novomeskému, nejvýraznějším básníkovi současného Slovenska, je prvním svazkem sbírky Slovenské básně. Má-li tato edice v plánu podchytit to nejvýraznější z básnické tvorby současného Slovenska, pak nutno zdůraznit, že knihou Fraňo Kráľe byl učiněn šťastný počinek. Řekneme to hned, že se nám z nových veršů slovenských málokteré zamoulyvaly tak jako verše Kráľovy. Prosté, zpěvné a lyricky svěží, neméně než lidová píseň, lahodily jak našemu sluchu, tak srdci. Vyslovujíce veršem silného sociálního přízvuku a zvláštní osobité melodie úděl a i osud člověka, jsou zase po dlouhé době lyrikou, jež cele tkví svými kořeny ve skutečnosti života a světa, kterou proměňuje v živý lyrický tvar. Kniha stojí 15 Kč.

VÝSTAVA KMENE. Klub nakladatelů Kmen v Praze uspořádá v Bratislavě pod proktorkátem J. M. rektora university Komenského, JUDra Vratislava Buška, výstavu nejnovější knižní produkce členů Kmene v bratislavském uměleckém kabinetu, Bratislava, Dunajská 21. Výstavu zahájí předseda Kmene, Václav Mikota, dne 5. prosince o 16. hodině. Slavnostní proslov pronese básník, poslanec dr. E. B. Lukáč. Výstava potrvá do 24. prosince 1936, otevřena bude denně od 8 do 18 hodin. Tato výstava je prvním kolektivním vystoupením Kmene před slovenskou veřejností, a lze se nadít, že po tomto kroku budou následovat další, které utuží vzájemné sblížení slovenského čtenářstva s hodnotnou českou a slovenskou knihou.

Pražská Umělecká beseda vystavuje ve Zlíně. V pátek 20. t. m. byla ve Zlíně slavnostně zahájena členská výstava Umělecké besedy. V rozlehlých síních Studijního

Jan Bělohradec:

POLITIKA A VĚDA.*

Politika, to jest úprava veřejných věcí, je starší, nežli věda. Lidem bylo třeba vládnout dávno dřív, než se člověk naučil užívatí rozumu tak, aby mohla věda vzniknout. Lze si tedy zcela dobře představit politické soustavy, založené na principech jiných než vědeckých: na citech rodinných, rodových nebo rasových, na představě a uctívání boha, na kultu hrubé moci. Ale od té doby, co se zrodila věda — a to bylo již ve starém věku — nastávaly snahy o úpravu veřejných zájmů prostředky rozumu a za setření zásad, jež jsou právě věde zásadami životními. Rozum, rozvaha, kritika, pravda a faktum nabývají tak domovské no práva nejen ve vědecké tvorbě, ale i v tvorbě politické, zatačující vášeň, náladu, novou fantasií, lež a klam. Heslo zvednutí veřejného života znamená ve své podstatě nic jiného, než požadavek, aby se vladnoucí soustavy nepříchyly zdravěmu rozumu, zákonum logiky a poznané pravdě. Nikdo rozumny však nemůže chtít, aby pojem politiky splyval v praxi s pojmem vědy. Politika je totiž nejen vědou, jak se o ní často tvrdí, nýbrž zároveň také uměním, dovedností, a to asi v podobném smyslu, jako architektura nebo lékařství. Politika bez vědeckého řízení je tedy obdobná primitivní činnosti savičské bez vědeckého podkladu nebo lidovému léčitelství, jež sice sem tam ve svém empirickém tapání narazilo na zlaté zrno a mělo vzácné úspěchy, jež však nedovede využití dohodiní vědy pro zduví člověka.

* Výtatek z úvodníku 2. čísla revue „Věda a život“, které právě vyšlo.

ústavu soustředilo se tentokrát na 250 obrazů, soch a kreseb, které jsou obrazem současné činnosti členů výtvarného odboru Umělecké besedy. Mimo jiné jsou na výstavě zastoupena díla Kubinova, Kremličkova, Capkova, Rabasova, Radova, Sedláčkova a j.; ze slovenských umělců vystavují Fulla, Majerník, Nemeš a Bauerfreund. Výstava Umělecké besedy ve Zlíně, na moravsko-slovenském pomezí, dokumentuje tak i po výtvarné stránce duchovní společenství československé. Po velkém morálním i hmotném úspěchu Jarního zlínského salonu lze i nyní očekávat dobrý výsledek. Výstava Umělecké besedy ve Zlíně je také důkazem, že Zlín si dobývá v řadě moravských měst čelného místa i ve snahách kulturních.

KNIHY REDAKCI DOŠLÉ.

Jaroslav Vozka: Tragedie španělské demokracie. Vydala Volná myšlenka v Praze. 72 stran. Kč 5.—. Tato drobná, avšak velice instruktivní brožura splňuje dnes důležité poslání: jest vítaným poučením naší pokrokové veřejnosti o všech španělských.

St. Jandík: Edvard Beneš ve vzpomínkách svých sourozenců. Vydala Volná myšlenka, Praha. 55 stran. Kč 9.50. Z Jandíkovy prá-

Je vytištěna písmeno za písmenem. Ale žádat od takové knihy, jako je tato, aby mluvila slovníkem klasickým, je přece totéž, jako žádat od člověka, stenajícího strašnou bolestí, aby zpíval klasické operní arie. Céline obnažuje v této knize duši ubohého člověka. „Pro nás duše, to byl děsný strach.“ říká jeho hrdina. Proto také jediným možným slovníkem je zde slovník bolesti, vzteku, nenávisti, pudového, bezprostředního vyjadřování. Céline by falšoval skutečnost, kdyby své postavy nutil mluvit jinak.

Trvalou hodnotou Proustova díla je, že v románové formě zachytilo dohasínání jedné společenské vrstvy. Céline má zrovna tak právo, a jako člověk znásobený umělcem dokonce povinnost, zachytit ve svém díle život jiné společenské vrstvy, kterou poznal od takových hloubek, jako snad ještě nikdo před ním. „Sabat šílené fantasie“? Ne, skutečnost, jak ji viděl lékař, kterému se denně před očima valí proud útrap a bolestí, po něčí pohled možná špinavých a hnusných, ale lidských. A „nemorální obłudnost“? „Až budeme úplně morální v tom smyslu, v jakém si to přeje naše civilisace,“ odpovídá Céline,

„myslím, že samou špatností vyletíme do povětří.“ Ostatně právě to Céline chce: ukázat čtenáři, jak žalostné, mučivé směšná jsou běžná morální měřítka na jistém stupni lidské ubohosti, pokopenosti a bolesti, tam, kde život přestává být životem a je již jenom upachtěným úprkem k smrti a kde bezradně hrůza z takového pomalého umírání nechává v člověku křečovitě se projevat již jenom nejzákladnější lidské pudy, ty, které máme společně se zvířaty. Nic jiného přece Céline nechce, než donutit nás, abychom vybědili z těžkého nánosu farizejství a falešné upejparosti civilizační morálky, abychom závratnými cestami sestoupili do tmy a špíny a puchu lidské duše, poplavané světem, abychom si konečně uvědomili, že dnes nesloužíme radostnému životu, nýbrž smrti.

Zkrátka: žádáš-li, čtenáři, od literatury, aby ti byla zapomenutím, opiem, libým sněním, nečti tuto knihu. Céline tě naopak brutálně vytrhne ze všech ilusí a idealistických snů. Ale chceš-li kus života skutečného, jsi-li dosti silný na to, abyš takový pohled na nahý život snesl, to potom tuto knihu čti a budeš obohacen.

ce se dovidáme mnoho zajímavých podrobností z mládí presidenta republiky dr. E. Beneše. Půvab knihy spočívá zejména v tom, že její autor ponechává v ní téměř stále slovo nekompetentnějším svědkům presidenta mladí, jeho sourozencům.

D. Luchmanov: Mošský vítr. Román. Z ruštiny přeložil Fr. Bicek. Vydala Volná myšlenka. Stran 219. Kč 18.— brož., Kč 24.— váz.

Jan Herben: Do třetího a čtvrtého pokolení. Obraz našeho národního a mravního obrození, jako obraz, v němž je síla i poesie. Dva díly Kč 90.—, váz. Kč 114.—. Vydala Družstevní práce, Praha.

Hitlerův „Mein Kampf“ vyšel ve výtahu česky! Porozumění Hitlerovým názorům usnadňuje instruktivní úvod a závěr, rýsuji další vývoj hitlerismu, z pera dr. Baueara. Hitlerův „Mein Kampf“ dostává se tak ve věrném výtahu na československý knihkupecký trh. Vyšel v Politické knihovně, vydané Orbisem (Praha XII.) a je brož. za Kč 35.—, váz. Kč. 50.—.

Gustav Cassel: PÁD ZLATÉ MĚNY. IV. svazek úspěšné knihovny „Politika“, vydávané v nakladatelství L. Mazáče v Praze. Stran 212, cena Kč 20.—. Od světové války jsme prožili tolik měnových převratů, že i neodborníkům jest zřejmá zásadní proměna, nastalá v celé světové měnové soustavě. Jde totiž o útek států od zlata a o veškeré finanční a hospodářské následky této věci, tak nesmírné pro světovou ekonomii důležité. Světový národohospodář v této knize podává vysvětlení, jak je to vlastně s devalvací a odhruje clonu z dosud utajeného světového peněžního zákulisi. Ukazuje pravou podstatu peněz a podává i průhledy do hospodářského budoucna.

Branou jazyků do celého světa — to je heslo, které si zvolilo nakladatelství „Orbis“ pro novou edici

jazykových příruček a učebnic, aby čelilo jednak invasi zahraničního podnikání (zejména lipské nakladatelství Langenscheidtovo vyvážá k nám každoročně desetitisíce příruček), jednak diletantismu, který se v oboru jazykových pomůcek namnoze u nás rozhostil. Celou edici pořádá prof. dr. Hugo Siebenschlein. Prozatím vyšly svazčky „Čech mezi Jihoslovany“ a „Čech v SSSR“. Příručky obsahují každá kolem 10.000 slov a na malém prostoru 160 stran je zpracována látka velkých učebnic a slovníků se stálým zřetelem k spolehlivé a rychlé informaci. Mají společnou osnovu, takže prostudujete-li jednu, poznáte strukturu všech a tím si nadmíru ulehčíte studium řeči dalších, které v rychlém sledu budou následovati (německy, francouzsky, bulharsky, italsky, španělsky, anglicky, česky, maďarsky). Každý svazček je v praktické plátěné pružné vazbě za Kč 20.— a je to klíč k zemi, kam chcete cestovati, či jejímu jazyku se učit.

Obrazová galerie našich vůdčích osobností. „Dali bychom mnoho za to, kdybychom věděli, jak vypadal, jak mluvil, jak vystupoval Poděbrad, Komenský nebo jiný z vůdčích lidí našich dějin; rádi bychom je znali blíže a lidštěji. Co nám chybívá z minulosti, jsme my dlužní budoucím, uchovat pro ně, čehť jsme svědky.“ Tato slova Karla Čapka, napsaná v úvodu ke knize „Masaryk ve fotografii“, byla Orbisu pobídkou, aby nezůstal jen při tomto albu obrázků presidenta Osvoboditele, ale pokusil se o celou řadu podobných publikací, které by po čase vytvořily jakousi národní galerii našich vůdčích postav. Tak vznikly dva nové svazky „Dr. Edv. Beneš ve fotografii“ a „M. R. Štefánik ve fotografii“, které teď právě vyšly. K fotografiím dra Edv. Beneše napsal předmluvu F.

BANKOVNÍ DŮM

PETSCHKEK A SPOL.

PRAHA II,
BREDOVSKÁ 18

ADRESA TELEGRAMŮ:

PETSCHKEKOMP

FEUILLETON

Miloš Jiránek:

DVA MUŽI*)

Příliš zřídka se dnes malíři nahodí vzácné štěstí zahlédnout nahého člověka v nestřežené chvíli. Je to přirozeno, slušní lidé se nesvlékají u veřejné cesty, ale je to chyba pro všechny. Kdyby se nám častěji dostalo vidět nahou přírodu bezprostředně, nikoli prostředím obrazu nebo výkladem knihy, jistě by nám očistila a zbystrila smysly, a nenesli bychom pak tolik převlečeného, životu vzdáleného umění z třetí ruky, kolik ho trpíme dnes: obrazů, kde malíř viděl svůj předmět mediem neúspěšnějších pláten poslední jarní výstavy, knih, které psali lidé slepí pro všechno, co není tištěno literami, architektury, která je odpadkem odpadků, — a zhnusil a zne-možnil by se nám snad život, kde zvyky, předsudky a konvence omotaly nás na tolik, že chtějíc do předu narážíme na vlákna, bavlnu, na kalné skleněné stěny, ale skoro nikdy o nahý svět nahým čelem, a kdybychom si je měli rozbit do krvava.

*) Z knihy Miloše Jiráňka „Domy a potulky“, která je zařazena do jeho literárního odkazu, vycházejícího právě jako stý svazek edice Pantheon pod názvem Miloš Jiránek: Literární dílo.

Rozumí se, nemyslím tu jen úzce malířsky na rozkoš nahého těla sálajícího ještě nevypřchlým teplem a rozechvělého nezvyklým pocitem volnosti ve vzduchu, který sjaje všemi pory, — myslím i na stejné nádherné divadlo celého člověka, který se projeví celý, buď že jeho bytost je příliš svá a silná, než by snesla kostým a posu, nebo že vám osud a náhoda dopřály setkání ve chvíli, kdy náhlý náraz nebo nátlak už nesnesitelný vyvolal výbuch, který roztrhne tmou a osvětlí hloubky.

Znal jsem tak sedláka, starého pána. Vysoký, s královskou hlavou. Nebylo lze ho považovati za vynikajícího člověka; neměl zvláštního ducha, také vzdělání měl pramálo, četl sotva co jiného než úvodní články svého deníku, a to byly Národní Listy; rozuměl dobře jen polnímu hospodářství, a přece prohospodařil celý svůj statek*); nedokázal vůbec nic slavného, ba sotva co pozitivního v dlouhém dost životě, ale neviděl jsem nikdy nikoho, kdo by byl tolik vážil celým svým zjevem a prostou existencí. Byl silný jako příroda a měl mnoho z její klidné dobroty. Znal jsem ho na výměnku; měl rád malé děti, zralé ovoce a zpěvné ptáky, znal všechna hnízda v okolí. Měl velkou ovocnou zahradu, v té byla bouda, kde spával od jara do podzimu. Z ní dával se celé hodiny v spletenou směsici

stromů, bujných zákrsků, které sám sázel před lety. Zralé vodnaté slívy tam žlutly mezi větvemi a plně hrozny se nalívaly a kmitaly mezi širokými dlaněmi révy; vosy bzučely kol broskví a na moruších, když tam sedával za zlatých dnů babího léta a vážil s obdivem vybrané plody ve své masité ruce. Chodíval jsem s ním do polí, a nebylo nic krásnějšího než cítiti ho těsně po svém boku a vložití ruku na jeho věrnou šíji.

V řece u jeho vesnice bylo nehluboké místo se rvavě proudící vodou; tam jsme se někdy koupali, opírali jsme se celým tělem proudem a s opojným pocitem zdraví a fyzické radosti v hučící pění; on se zvedal mocný a pevný v tom víru, vodní bůh, vládl bez námahy řekou i proudem, jeho dlouhé vousy splývaly mokré na mohutné tělo starého siláka, a jeho dobré modré oči smály se na svět.

Chtěl jsem malovati jeho podobiznu a nenašel jsem jiné pozadí pro jeho hlavu než hluboké nebe.

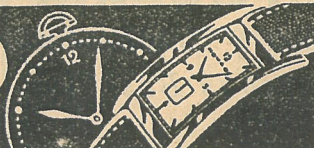
A stalo se po letech na slovenských horách, že jsem zas potkal celého muže. Setkali jsme se poprvé náhodou v krčmě, kde hráli cigáni, a na první pohled jsme si vyznali lásku; snad jsme byli trochu opilí. Byl starý okolo šedesáti můj uječek (dovolil mi, abych mu tak říkal). Handloval s dobytčkem za doby mládí a schodil za obchodem

celou uherskou Horní zem; teď mu nohy už neslouží, zůstává doma a jeho dlouhé ženské vlasy jsou celé stříbrné. Ale pronal si v celém revidu právo hledat lanžye, má cvičené psy a vyleze za nimi ještě i na Hradisko a našel si tam v lesích místo, kde ho má jednou pochovat jeho syn Pavel.

Můj uječek nastřádal životní moudrost a mnoho zkušeností; a jednou mi vyprávěl, jak po prvé uviděl krásu. Byl tehdy mladý hoch, docela mladý, snad sedmnáct let; vedl s druhými dobytěk z Uher na moravskou stranu a snad pašovali, byla tuším ještě celní hranice tenkrát. A on šel napřed a tiše jakousi stinnou stezkou, jaké jdou po volnější boku Javořiny od Staré Turé. A v lese při cestě šlapaly tři mladé Slovačky, sestry, hlínu na cihly; bylo červnové parno a nikoho široko v lese, a špinavá hlína postříká šaty i když se podkasají hezky vysoko; tož holky shodily všechno, co na sobě měly — a neznám malíře, který by shrnul tolik živé krásy na svoje plátno, co jí vyčaroval můj starý uječek několika slovy a gestem, když líčil ten les se světly a stíny, tři nahé ženy při práci a svůj ztrnulý úžas, když spatřil po prvé, co je na světě krásy.

Ale vzaду se ozvaly těžké kroky dobytka v chrastí, děvčata vzkríkla... a na cestě nezbylo nic než světlé kruhy, jež kreslil oslněný zrak na bláto i hlínu.

MOVADO
PRECISNÍ HODINKY - SVĚTOVÉ POVĚSTI!

Loutky, divadla

zn. JEKÁ v la provedení
a levně u výrobce

Jan Král, Praha VI,

Na Slupi 13 (T. 344-96) Ceník zdarma

X. Salda. Album, věnované M. R. Štefánikovi, kterému patří velká část zásluh o naše osvobození, je pietním sborníkem a památkou tohoto tragicky zlomeného života. Tato obrazová edice je malou spátkou dluhu naší vděčnosti těm, kteří se zasloužili o naši svobodu, a tak také budí příjemná. Krásné vyprávění alba obsahují každé 96 hlubotiskových příloh a jsou vázána po 75 Kč.

Laichterovo nakladatelství zahajuje dvě nové sešitové edice: *Pascalovy „Myšlenky“* v překladu Dr. Ant. Uhlíře a *Vergilovy „Zpěvy rolnické a pastýřské“* v překladu Otmara Vaňorného. Pascalovy myšlenky jsou skvělou ukázkou francouzského ducha — geniálního matematika, světského gentlemana a klášterního samotáře, který vedl krvavý zápas s pochybovačností novodobého člověka. Vergilovy Zpěvy rolnické podávají krásné svědectví o básnickové lásce k rodné hroudě a o jeho úctě k práci, jež jediná je zdrojem síly v jednotlivci i v národě.

M. B. Böhmel: „Cudnost“. Román. Stran 284. Cena brož. 25 Kč. Vydal L. Mazáč.

Jarmila Glazarová: *Roky v kruhu*. Román. Cena Kč 36.— Vydala Družstevní práce. Román vypráví o životě lékaře v kraji pod Beskydami. O jeho práci a denním styku s podivnými dramaty, jejichž bezděční herci přicházejí do ordinace hledat útočiště. O jeho denním putování do roztroušených domků slezského kraje, drčeného pohromou hospodářské krise.

U telefonu je malým problémem, máte-li si něco poznamenati: levá ruka drží sluchátko, pravá vytahuje šroubovací tužku. Jak však vysunete tuhu do polohy ku psaní? — U tužky KOH-I-NOOR-AUTOMATIC postačí stisknutí knoflíku a již je hotova ku psaní! Je-li snad právě jedna tuha spotřebována, uveďte toto stisknutí následující tuhu na její místo.

Fotoamatéry, kteří se zajímají o nákup fotopřístroje, upozorňujeme na první československou zrcadlovku KAMA-

RÁD, která právě byla dána do prodeje. Touto komorou Kamarád získají netoliko foto-přístroj, který jim umožní snímky jakéhokoliv druhu způsobem nanejvýše jednoduchým a jenž je v ceně mnohem levnější než cizozemské výrobky stejné hodnoty, nýbrž napomáhají jeho nákupem také v boji proti nezaměstnanosti a uspoří našemu státu devisy. V každém větším fotoobchodě obdržíte s největší ochotou informace a prospekty.

Proč má váš muž dnes tak dobrou náladu? ptala se paní Šulcová své sousedky. „Šel dolů po schodech a pohvizdoval si, jako by vyhrál v loterii.“ — Paní Mrázová se usmála: „O, tihle muži! Mám vám to tajemství jeho dobré nálady prozradit? Je to jen jediné slovo: „Koláčky!“ — „Koláčky?“ — „Ano, koláčky; měli jsme je totiž dnes k obědu a je to jeho zamilované jídlo. Musím ovšem říci: Vitellové koláčky, protože mu chutnají, jen když dám do těsta to dobré Vitello! A děláme je ráda, je to dost jednoduché: 1/2 kg mouky, 2/10 litru mléka, 2 žloutky, 1 celé vejce, 7 dkg cukru, 3 dkg droždí, sůl a — to nejdůležitější — 14 dkg Vitella. Z toho všeho se udělá dobré těsto, vyválí se na sílu prstu a vypíchají se z něho koláčky, které se přikryjí a nechají zkytnouti. Dříve než se smaží v horkém Ceresu, udělá se uprostřed každého důlek a do něho se potom dá marmeláda. — Ráda bych viděla muže, který by nedostal dobrou náladu. Ovšem, jedno je při tom důležité: Musí to být margarín Vitello, ten dobrý delikatesní margarín Vitello!“ Zveme tímto všechny hospodyňky, aby se návštěvou ve Vitellových závodech osobně přesvědčily, že se delikatesní margarín Vitello vyrábí hygienicky vzorným způsobem a jen z pečlivě vybraných surovin.

PÁD ZLATÉ MĚNY

GUSTAV CASSEL

Světový národohospodář populárně vysvětluje, jak to je s devalvací franku, liry, zlatého, koruny, drachmy a co to je zlatá měna a sterlingový standard. Odhaluje clonu, kterou bylo dosud zakryto tajemné zákulisí peněžní. Ukazuje široké veřejnosti pravou podstatu peněz. Od světové války jsme prožili tolik měnových převratů, že i neoborník musela být patrna zásadní proměna v celé světové peněžní soustavě. V podstatě jde o útek od zlata, které až dosud po mnoho tisíciletí sloužilo za míru hodnot. Kdo nechce být lékan událostmi, které přinesou na peněžním trhu nejbližší budoucnost, sahne dychtivě po knize Casselově.

200 stran. Kč 20.—, váz. Kč 30.—. Vyšlo jako IV. svazek knihovny „Politika“. U knihkupců.

Nakladatelství L. Mazáč, Praha II., Spálená 53.

Sanatorium dr. Opatrný Starý Smokovec

Telefon číslo 15

léčí plicní choroby - Morbus Basedow

Otevřeno po celý rok

Sanatorium dra Borůvky

PRAHA II, LEGEROVA UL. 61n.

Ústav pro choroby chirurgické, ženské a porody

Telefon 212-3-7, 379-0-6, 332-3-8

Albert Vyskočil

Básník

Studie máchovské otázky

Vedle znamenité stati F. X. Šaldy „Mácha snivec i buřič“ představuje tato obšírná Vyskočilova studie definitivní soud o největším českém básníku. Práce vznikla na základě dlouholetého studia a vyčerpává všechno, namnoze dosud neznámé, materiál o Máchovi. Vyskočil je nejen jasnozrívý kritik, nýbrž i skvělý stylista, takže jeho kniha se stane klenotem české essayistiky. 25 Kč, váz. 35 Kč.

U knihkupců

Melantrich

3 knihy vybrané v národní soutěži 1936

pořádané v rámci soutěže o světový román
Porota:

básník Josef Hora, spisovatel Dr. Frant. Langer,
univ. prof. Dr. Albert Pražák

Díla:

Glazarová J.: *Roky v kruhu*

kronika šťastného manželství

Brož. Kč 36.—, váz. Kč 48.—

Klička B.: *Do posledního dechu*

román života družstevního podniky

Brož. Kč 38.—, váz. Kč 50.—

Pechačková F.: *Země miluje člověka*

román lásky k rodné půdě

Brož. Kč 27.—, váz. Kč 39.—

Vydání těchto tří soutěžních románů, které již před uveřejněním vzbudily tolik pozornosti a napětí, je nejlepším dokladem, že původní tvorba románová vnitřně roste a stále se prohlubuje

Vydalo Vydavatelstvo Družstevní práce

U knihkupců

B. M. Klika, s. r. o. Praha II, Národní 36